

ΗΛΙΑ Ι. ΜΑΚΡΗ

Νευροφρενολόγου

ΟΙ ΦΡΕΝΟΠΑΘΕΙΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΙ

ΑΛΛΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

Υ

1460

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΣ: Α. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ καὶ Α. ΚΑΪΤΑΤΖΗ

Ὁδὸς Σατωβριάνδου 4.

1924

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΗΛΙΑ Ι. ΜΑΚΡΗ

Νευρο-φρενολόγου

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ

80

22 ΣΕΠ. 1958

ΟΙ ΦΡΕΝΟΠΑΘΕΙΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΙ

ΑΛΛΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ

ΚΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Α. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ καὶ Α. ΚΑΪΤΑΤΖΗ

Ὁδὸς Σατωβριάνδου 4.

1924

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΦΡΕΝΟΠΑΘΕΙΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΙ ΑΛΛΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Λέγοντες φρενοπαθείς ἐγκληματίας ἐννοοῦμεν εἰδικώτερον τρεῖς κατηγορίας τούτων.

Οἱ κυρίως φρενοπαθείς ἐγκληματῖαι ἀποτελοῦσι τὴν πρώτην κατηγορίαν. Πρόκειται περὶ δεδηλωμένων ἤδη φρενοπαθῶν ἐγκληματούντων. Περὶ ἀτόμων πρωτοπαθῶς φρενοπαθῶν καὶ δευτεροπαθῶς ἐγκληματιῶν.

Ἡ δευτέρα κατηγορία ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς ἐγκληματίας φρενοπαθείς. Πρόκειται περὶ καταδίκων φρενοπαθούντων. Ἀτόμων πρωτοπαθῶς τὴν φορὰν ταύτην ἐγκληματιῶν καὶ δευτεροπαθῶς φρενοπαθῶν.

Οἱ ἐπικίνδυνοι φρενοπαθείς ἀνήκουσιν εἰς τὴν τρίτην κατηγορίαν. Πρόκειται περὶ ψυχοπαθῶν ἢ ψυχικῶς ἀνωμάτων ἀτόμων ρεπόντων πρὸς τὸ ἔγκλημα. Πρόκειται περὶ δυνάμει, οὕτως εἰπεῖν, ἐγκληματιῶν.

Ἡ πρώτη κατηγορία προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὰ διάφορα φρενοκομεῖα. Οὐχὶ σπανίως ὁμως πρόκειται περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματούντων ἐκτὸς τοῦ φρενοκομείου. Εἴτε διότι αἱ ἐγκληματικαὶ ἀντιδράσεις ἐκδηλοῦνται συγχρόνως μετὰ τῶν πρώτων ἐκδηλώσεων τῆς νόσου, πρὶν ἢ καταστῇ δυνατὴ ἔγκαιρος διάγνωσις καὶ ἔγκαιρος προσφυγὴ εἰς κατάλληλα ἐξασφαλιστικὰ μέτρα. Εἴτε διότι προϋπάρχουσα ἤδη ψυχικὴ νό-

σος διέφυγε τὴν ἔγκαιρον διάγνωσιν. Εἴτε ἀκόμη διότι, παρὰ πᾶσαν ἔγκαιρον τοιαύτην, ἢ εἰς φρενοκομεῖον εἰσαγωγή ἡμελήθη ἢ ἀπέβη διὰ διαφόρους λόγους ἀδύνατος.

Οἱ φρενοπαθεῖς ἐγκληματῖαι τῆς δευτέρας κατηγορίας προέρχονται πάντοτε ἀπὸ τὰς διαφόρους τοῦ Κράτους φυλακᾶς. Δὲν πρόκειται ὁμως καὶ πάντοτε περὶ τῶν λεγομένων ψυχώσεων τῶν φυλακῶν, ὀφειλομένων ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς αὐστηρὰς ἐν ταύταις διαβιώσεως τῶν καταδίκων συνθήκας. Οὐχὶ σπανίως πρόκειται περὶ ψυχοπαθείας διαφυγούσης πράγματι τὴν διάγνωσιν καὶ πρὸ καὶ κατὰ τὴν Δίκην. Δικαστικαὶ πλάναι ἐπὶ ἀναλόγων περιπτώσεων εἶνε δυναταί. Φρενοπαθεῖς ἐγκληματῖαι τῆς τρίτης κατηγορίας ἀνευρίσκονται εἰς ὅλα τὰ φρενιατρικὰ ἱδρύματα διάσπαρτοι. Πλὴν καὶ εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ οἱ τοιοῦτοι δὲν εἶνε σπάνιοι.

Τώρα τί συμβαίνει ὥστε ἄλλοι μὲν τῶν φρενοπαθῶν νὰ διαπράττωσιν ἢ ἔστω νὰ ρέπωσι πρὸς τὸ ἐγκλημα καὶ ἄλλοι οὐχί ; Κατὰ τί ἄρᾳ γε νὰ διαφέρει ἐν τῇ ἐσωτάτῃ αὐτοῦ φύσει ὁ ἐγκληματίας φρενοπαθὴς τοῦ ἀπλοῦ φρενοπαθοῦς ἀφ' ἐνός, τοῦ ἀπλοῦ ἐγκληματίου ἀφ' ἐτέρου ; Κατὰ ποίους ἄρᾳ γε κανόνας ρυθμίζεται ἡ διαπλοκὴ καὶ ἔκφανσις ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ ἀφ' ἐνός μὲν τῶν στοιχείων τῆς νόσου ἀφ' ἐτέρου δὲ τῶν στοιχείων τῆς ἐγκληματικῆς ῥοπῆς ; Τίς ἢ ἐπὶ προδιατεθειμένου πρὸς τὸ ἐγκλημα ἐδάφους ἐπίδρασις ἐπερχομένων ψυχοπαθειῶν καὶ τίς τ' ἀνάπαλιν ἢ ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων ἐπίδρασις ἐπιπροστιθεμένων ἐγκληματικῶν τάσεων ; Διατὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ ψυχοπάθεια, τῶν ἄλλων συνθηκῶν παραμενουσῶν τῶν αὐτῶν, ἐδῶ μὲν νὰ ἐξωθῇ εἰς τὸ ἐγκλημα ἐκεῖ δὲ οὐχί ; Καὶ διατὶ πάλιν αἱ αὐταὶ πρὸς τὸ ἐγκλημα ροπαί, ὑπὸ συνθήκας ἴσας, ἅμα τῇ ἐπελεύσει ψυχοπαθείας, ἐδῶ μὲν ν' ἀναρριπίζονται εἰς ἄκρον ἐπικινδύνως, ἀλλαχοῦ δὲ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς αὐτῆς νόσου εἴτε νὰ παρεκκλίνωσιν εἴτε καὶ νὰ ὑποχωρῶσι μέχρι πλήρους ἐξαφανισμοῦ ;

Ταῦτα πάντα εἶνε καὶ ἄλλα τόσα προβλήματα ἐκτάκτου ἐνδιαφέροντος. Προβλήματα παρέχοντα ἀκόμη διὰ τοῦς μελετητάς εὐρύτατον ἔδαφος θεωρητικῶν καὶ κλινικῶν ἐρευνῶν. Περὶ τούτων ὅμως ἐνταῦθα οὐχὶ λόγος.

Ἡ προκειμένη μελέτη προτίθεται νὰ βαδίσῃ ἐπὶ πρακτικωτέρου μᾶλλον ἑδάφους. Θὰ ἐπισκοπήσῃ τὰ ἐνδεχομένως ἀλλαχοῦ ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν θεσπισθέντα. Θὰ ἐξετάσῃ τὰς παρ' ἡμῖν ἐν προκειμένῳ ἀντιλήψεις. Θὰ μελετήσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶνε δυνατόν καὶ εἶνε πρέπον καὶ παρ' ἡμῖν νὰ γίνῃ.

*
* *

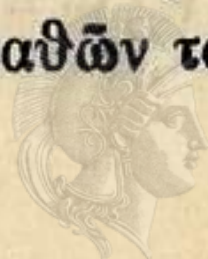
Τὸ ζήτημα τῆς τοποθετήσεως, περιθάλψεως καὶ νοσηλείας τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν εἶνε ζήτημα κεφαλαιώδους πράγματι σημασίας ἀπὸ τε κοινωνικῆς, φιλανθρωπικῆς καὶ διοικητικῆς ἀκόμη ἀπόψεως.

Παρὰ ταῦτα τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν τῇ ἐξελίξει αὐτοῦ ὑπελείφθη. Καὶ ὑπελείφθη πολὺ.

Οἱ φρενοπαθεῖς ἐγκληματίαι εἶνε ἀδιαμφισβητήτως καὶ οὗτοι ἀσθενεῖς. Ἀπαραλλάκτως ὡς ἀσθενεῖς εἶνε καὶ ὡς τοιοῦτοι περιθάλπονται καὶ νοσηλεύονται καὶ οἱ κοινοὶ φρενοπαθεῖς.

Ἡ ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ὅμως προσπάθεια δὲν ὑπῆρξε καὶ τόσον εὐκόλος. Καὶ μετὰ τὴν ὑπερνίκησιν τῶν βαρυνουσῶν τοὺς ἀπλῶς φρενοπαθεῖς προλήψεων, οἱ φρενοπαθεῖς ἐγκληματίαι ἐξηκολούθουν νὰ ρίπτωνται ἀκόμη εἰς τὰς κοινὰς φυλακάς. Ἡ ἀπέναντι τούτων αὐστηρότης, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἄλλους καταδίκους, ἐξησκεῖτο αὐστηροτέρα, τὰ ἐξασφαλιστικὰ μέτρα καταθλιπτικώτερα.

Ἐβάρυνον τούτους καὶ ἄλλαι προλήψεις. Τὸ ἐγκλημα δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ νοηθῇ ἄλλως ἢ ὡς προῖδον ἐλευθέρως πάντοτε βουλήσεως. Διὰ νὰ φθάσῃ δὲ καὶ μέχρι τῶν φρενοπαθῶν τοῦ-

των ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Φιλανθρωπία, θὰ ἔπρεπεν ἐπὶ πλεον νὰ ἐκβιασθῇ δίοδος μέσῳ τῆς ἀντιπαθείας, τῆς ἀποστροφῆς, τῆς βδελυγμίας· συναισθημάτων, δι' ὧν ἡ κοινωνία φυσικὸν νὰ συνῳδεύῃ πάντα γενικῶς αὐτουργὸν ἐγκλήματος.

Διὰ ν' ἀναγνωρισθῇ δὲ καὶ εἰς τούτους ἐπὶ τέλους ἡ ιδιότης τοῦ ἀσθενοῦς, ὥς εἶχεν ἤδη ἀναγνωρισθῇ αὕτη καὶ εἰς τοὺς κοινοὺς φρενοπαθεῖς, θὰ ἔπρεπεν ἀπὸ τῆς μεγαλειώδους χειρονομίας τοῦ Pinel νὰ παρέλθωσι πολλαὶ δεκάδες ἐτῶν, διὰ ν' ἀναφανῇ ἡ ὑπὸ τὸν Cesare Lombroso Σχολὴ τῆς Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας καὶ προταθῶσι καὶ διὰ τοὺς νέους τούτους ἀσθενεῖς εἰδικὰ πρὸς περίθαλψιν καὶ νοσηλείαν ἱδρύματα (¹).

(¹) C. Lombroso. Sulla istituzione di Manicomi criminali in Italia. Rendiconto Istituto Lombardo. 8 Nov. 1872.

Α'.

Ἡ Ἰταλία, κοιτὶς τῶν νέων ἐγκληματολογικῶν μελετῶν δὲν ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου κοιτὶς καὶ τῶν νέων θεσμῶν. Τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας ἐνεστερνίσθησαν προθυμότερον ἄλλαι χῶραι ξένοι. Καὶ καθ' ὃν χρόνον ἡ Θετικὴ Ἐγκληματολογικὴ Σχολὴ κατεπολεμεῖτο λυσσώδως καὶ μικροῦ δεῖν ἐστραγγαλίζετο ἐν Ἰταλία, ἀλλὰ τοῦ ἐβλάστανε πλουσίως ὁ ριφθεὶς τῶν νέων ἰδεῶν σπόρος. Τῆς κινήσεως ἡγήθησαν ἄλλαι χῶραι. Κυρίως τὸ Βέλγιον καὶ αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ ἐνῶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ κατετρίβοντο εἰς συζητήσεις καὶ δι' οἰκονομικοὺς κυρίως λόγους ἤρκοῦντο ἐπὶ τέλους εἰς ἡμίμετρα, ἤδη, ἀπὸ αἰῶνος καὶ πλέον, ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἀντιληφθῇ τὴν ἀνάγκην νὰ προσφύγῃ εἰς αὐτὰ ἐκεῖνα ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν τὰ μέτρα, τὰ ὅποια ἀκριβῶς, μόλις τὸ 1872, ὡς ὑπαγόρευσις τῆς ἐπιστήμης τὴν φορὰν ταύτην προὔτεινοντο. Ἡ Ἀγγλία, ξένη πρὸς θεωρίας, διὰ μόνης τῆς πρακτικότητος τῆς σκέψεως, χαρακτηριστικοῦ τῆς φυλῆς, εἶχε φθάσει εἰς τὸ αὐτό, εἰς ὃ καὶ ἡ νέα ἐγκληματολογικὴ ἐπιστήμη, συμπέρασμα. Πολὺ ὁμως ταύτης ἐνωρίτερον.

Καὶ ἐν ἄλλαις χώραις πολλαῖς, ποῦ ὀλιγώτερον, ποῦ περισσότερον, παρατηρήθη τῶν νέων ἰδεῶν τούτων διείσδυσις καὶ ἐπίδρασις.

Οἱ Paul Serieux (¹), Filippo Saporito (²), Gina Lombroso Ferrero (³), πλὴν ἄλλων, παρέχουσι κυρίως ἐν προκειμένῳ πολυτίμους πληροφορίες.

Ἐν Ἀγγλίᾳ

Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1800, κατόπιν ἀποπειρῶν κατὰ τῆς ζωῆς Γεωργίου Γ' ἐκ μέρους φρενοπαθῶν, κατενοήθη ἡ σκοπιμότης τῆς συγκεντρώσεως τῶν τοιούτων φρενοπαθῶν εἰς εἰδικὰ ἰδρύματα. Τὴν 15ην Ἰουλίου 1807 προϋτείνετο ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ ὀρισθείσης ἐπιτροπείας ἴδρυμα ἀσφαλείας ἅμα καὶ νοσηλείας. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο κατ' οὐσίαν ἦτο ἢ τὸ Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον, ὡς προϋτείνε τοῦτο πολὺ βραδύτερον ἢ νεωτέρα ἐπιστημονικὴ ἀντίληψις. Ἀντὶ τούτου ὁμως προϋτιμήθησαν τότε ἐν Ἀγγλίᾳ φρενοκομειακὰ παραρτήματα ἀσφαλείας. Τὸ πρῶτον τοιοῦτον, τὸ τοῦ φρενοκομείου Bethlem, ἐσιέγαζεν 60 ἀσθενεῖς. Μετά τινα ἔτη ἰδρύθη καὶ δεύτερον φρενοκομειακὸν παράρτημα, βραδύτερον καὶ τρίτον. Οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 1852 ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὰ διάφορα φρενοκομεῖα καὶ φυλακὰς διασπάρτων φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ἀνήρχετο, κατὰ τὸν Nicolson (⁴) εἰς 436. Τέλος ἰδρύθη ἐν Broadmoor καὶ ἤρξατο λειτουργοῦν τὸ 1863, τὸ πρῶτον αὐτοτελὲς ἐν Ἀγγλίᾳ Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον.

Εἶνε γνωστὴ ἡ ὅλη ἀναπαυτικότης τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Σκωτίᾳ φρενιατρείων, αἱ αὐτόχρομα πολυτελεῖς καὶ κοσμι-

(1) Paul Serieux. Rapport sur l'assistance des aliénés en France, en Allemagne, en Italie et en Suisse—Paris 1903.

(2) Filippo Saporito. L'assistenza dei pazzi criminali all'estero e in Italia. Riv. di discipline carcerarie e correttive. Parte prima 1918.

(3) Gina Lombroso Ferrero.— Cesare Lombroso.— Storia della vita e delle opere. Bologna, 2 edit. 1921.

(4) David Nicolson.— A chapter of criminal curacy in England Journal of mental science, July 1877.

καὶ ἐγκαταστάσεις, ὁ προβάλλων ἀνὰ πᾶν βῆμα ἀνθρωπισμός. Τοποθεσίαι μετὰ ἐπιλογὴν, περίβολος ἀνθοβριθῆς, θέα ἐλευθέρα, ὑποβλητική. Νομίζει τις ὅτι περιφέρεται οὐχὶ ἐντὸς φρενοκομείου ἀλλὰ πράγματι ἐντὸς ἀληθῶν κήπων «vergi giardini», ὡς ἐνθουσιωδῶς ἀπεκάλει ταῦτα ὁ ἐκ τῶν κορυφαίων τῆς Ἰταλίας ψυχιάτρων, Leonardo Bianchi, ἐμὸς σεβαστὸς διδάσκαλος, μεθ' οὗ κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1902 ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ πλεῖστα τούτων.

Ὑπὸ τοιαύτας κοινωνικῆς ἀντιλήψεως συνθήκας εἶνε εὐνόητον ὅτι καὶ τὰ διὰ τοὺς φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας προοριζόμενα ἰδρύματα δὲν θὰ ἦσαν καὶ πολὺ διάφορα ἐκείνων.

Δικαστικὸν φρενοκομεῖον Broadmoor. Ἐπὶ γραφικοῦ λοφίσκου, ὀλίγα χιλιόμετρα μακρὰν τοῦ Λονδίνου, ἐν μέσῳ εὐρείας ἀγροτικῆς ἐκτάσεως. Καταλαμβάνει ἰδιόκτητον ἐπιφάνειαν 320 ἐν ὅλῳ ἑκταρίων. Δέχεται φρενοπαθεῖς ἐγκληματίσαντας. Τούτους ὁ ἀγγλικὸς ποινικὸς νόμος ἀναγνωρίζει «guilty but insane», ἐνόχους πλὴν ψυχοπαθεῖς. Δεκτοὶ ἐπίσης καὶ φρενοπαθεῖς κριθέντες ἀπλῶς ἐπικίνδυνοι. Τὸ 1918 τὸ φρενοκομεῖον τοῦτο περιέθαλπεν 659 ἐν ὅλῳ ἀσθενεῖς. Ἐκ τούτων 458 ἄνδρας καὶ 201 γυναῖκας. Τὰ δύο τμήματα διακρίνονται τελείως ἀλλήλων. Ἐν τῷ τῶν ἀνδρῶν ἡ ὅλη ὑπηρεσία διενεργεῖται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἀνδρας. Κοιτῶνες εὐρύχωροι, ὑγιενοί. Αἱ κλινοστρωματὰ ἐκτείνονται μόνον τὴν νύκτα. Λουτρῶνες θαυμάσιοι. Ἀπομονωτικὰ κελλία ὑπάρχουσιν ἐπίσης πολλά. Λουτροθεραπεία παρατεταμένη οὐχὶ καὶ τόσον συνήθης. Παρατεταμένη κατάκλισις μόνον ἐπὶ ἀσθενῶν ἐπικινδύνων ἢ τοιούτων ρεπόντων πρὸς αὐτοκτονίαν. Αἰθουσαι ἀναψυχῆς πλήρεις ἡμερότητος, πολιτισμοῦ. Ἄνθη, βιβλία, εἰκόνες ἀπανταχοῦ. Ἀπὸ τῶν παραθύρων ἡ θέα γύρωθεν μαγευτική. Σφαιριστήριον διὰ τοὺς ἄνδρας. Κλειδοκύμβαλον διὰ τὰς γυναῖκας. Παιδιαὶ τακτικά. Συναυλίας ἀσθενῶν καὶ νοσοκόμων συνήθεις. Γενικώτεραι ἐορταὶ

συμμετοχῇ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀσθενῶν οὐχὶ σπάνια. Κατ' ἐπιθυμίαν παραχωρεῖται τῷ αἰτοῦντι εἴτε τμήμα κήπου πρὸς ἐπιμέλειαν εἴτε καὶ πρὸς καλλιέργειαν περιοχὴ ἀγροῦ, ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ ἴδρυμα. 227 ἄνδρες ἐν ὧ καὶ 146 γυναῖκες ἀσχολοῦνται εἰς ἔργα χρήσιμα. Ἡ ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης πρόσοδος, ἥς τὸ 1)8 ἐπαφίεται πρὸς ὄφελος ἀτομικὸν τῶν ἐργαζομένων, ὑπολογίζεται εἰς 5 χιλ. ἀγγλικὰς λίρας ἐτησίως περίπου.

Νοσοκόμοι ἀναλογοῦσιν 1 : 5 ἀσθενεῖς. Πάντες φέρουσιν ὁμοιόμορφον ὑπηρεσίας στολήν. Ἐκ τούτων 40 ἑγγαμοὶ κατοικοῦσιν εἰς ἰδιαιτέρους παρὰ τὸ ἴδρυμα οἰκίσκους, παρεχομένους ὑπὸ τούτου. Εἰς 37 νοσοκόμους ἄλλους παρέχεται ἐβδομαδιαία ἀνάλογος διὰ κατοικίαν ἀποζημίωσις. Τὸ ἀνώτερον προσωπικὸν ἀποτελεῖται ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ, Ὑποδιευθυντοῦ, δύο Βοηθῶν· πάντων φρενολόγων ἱατρῶν, καὶ ἑξ ἑνὸς Διαχειριστοῦ.

Ἡ κυρία οἰκοδομὴ ἔχει μῆκος 80 περίπου μέτρων. Ἀνήκει εἰς τὸ διαδρομικὸν σύστημα. Θύραι καὶ παράθυρα προστατεύονται ὑπὸ σιδηρῶν κιγκλίδων. Πρόκειται περὶ ἰδρύματος κυρίως ἀσφαλείας. Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως ἀποδράσεις ἀριθμοῦνται μόνον ἑπτὰ. Θνησιμότης 2,58 0)0. Τὸ φρενοκομεῖον τοῦτο ἀνελλιπῶς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἐκδίδει ἐτησίαν ἐπιθεώρησιν, ἐν ᾗ κατοπτρίζεται ὁλόκληρος ὁ βίος αὐτοῦ.

Τὸ Δικαστικὸν φρενοκομεῖον Perth, προσηρτημένον εἰς τὰς φυλακὰς τῆς πόλεως ταύτης, ἀφ' ὧν καὶ διοικητικῶς ἐξαρτᾶται. Κατὰ τὰ ἄλλα παραμένει ἀπολύτως αὐτόνομον. Διαθέτει 80 κλῖνας διὰ φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας ἀμφοτέρων τῶν φύλων τῆς αὐτῆς κατηγορίας, ὁποίας καὶ τὸ ἐν Broadmoor. Οἱ ἄνδρες κοιμῶνται εἰς ἀτομικὰ πάντες κελία, αἱ γυναῖκες εἰς κοιτῶνας ὀλιγοκλίνους. Παρὰ τὰ αὐστηρὰ ἀσφαλείας μέτρα παρατηροῦνται καὶ ἐνταῦθα ἄνθη, βιβλία,

κλειδοκύμβαλα διὰ χορούς καὶ ᾠσματα Καὶ ἐδῶ ἐν ὑπαίθρῳ παιδιαί, συναυλίας, θεατρικαὶ παραστάσεις. Καὶ περίπατοι ἀκόμῃ ἔξω τοῦ ιδρύματος ὑπὸ συνοδείαν.

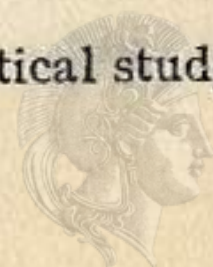
Προσωρινὴ ἀπόλυσις ἐπιτρέπεται. Ὁ ἀσθενὴς παραδίδεται εἴτε εἰς συγγενῇ εἴτε εἰς ἰδιώτην, ὑποχρεούμενον νὰ ἐπιβλέπῃ τοῦτον. Ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῶν φυλακῶν κατὰ μῆνα διαπυνθάνεται τὰ κατ' αὐτόν. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ ιδρύματος κατὰ ἑξάμηνον ἐπισκέπτεται τοῦτον κατ' οἶκον. Εἰς πρώτην ἔνδειξιν ἐπιδεινώσεως διατάσσεται ἡ ἄμεσος εἰς τὸ φρενοκομεῖον ἐπιστροφή. Οἱ φρενοπαθεῖς κατάδικοι καὶ μετὰ τὴν ἐκτίσιν τῆς ποινῆς, ἐφ' ὅσον κρίνονται ἐπικίνδυνοι, δὲν ἀπολύονται. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τοὺς ἰαθέντας ἢ ὑγιοφανεῖς ψυχοπαθεῖς, ὧν τὸ παρελθὸν ἐμπνέει ἀνησυχίας. Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο ἀπλῇ ὑπουργικῇ διαταγῇ. Ὑπὸ συνθήκας τοιαύτας, περιττὸν νὰ λεχθῇ, αἱ ἀπολύσεις δὲν εἶνε καὶ πολὺ συχναί.

Τὸ Δικαστικὸν φρενοκομεῖον Dundrum, ἐν Ἰρλανδίᾳ, πλησίον τοῦ Δουβλίνου, χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1850. Λειτουργεῖ κατὰ τοὺς αὐτοὺς κανόνας, καθ' οὓς καὶ τὰ δύο προμνησθέντα καὶ διαθέτει 200 κλίνας.

Ταῦτα τὰ παλαιὰ ἐν τῷ Ἡνωμένῳ Βασιλείῳ διὰ τοὺς φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας ιδρύματα. Προῖδον οὐχὶ θεωριῶν ἀλλὰ ἀνάγκης. Ἰδρύματα κυρίως ἀσφαλείας οὐχὶ δὲ καὶ νοσηλείας.

Βραδύτερον πολὺ εἰσέδυσαν καὶ ἐνταῦθα αἱ νέαι ιδέαι. Καὶ εἰς τὸν Gorrington ἀνετίθετο ἐπὶ ἀφθόνου τῶν φυλακῶν καὶ τῶν φρενοκομείων ὑλικοῦ εὐρύτατος καὶ αὐστηρότατος ἑλεγχος. Τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1913 καὶ ἐντεῦθεν δημοσιευθέντα εἰς δύο τόμους (1) πορίσματα τῶν ἱστορικῶν ἐρευνῶν τούτων ἐδικαίωσαν τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ μεγάλου ἰταλοῦ ψυχιάτρου. Ὁ ἐγκληματίας κατὰ ταῦτα τὸ πλεῖστον ἦτο ἢ ἄτομον ἐπιληπτικὸν ἢ γενικώτερον ψυχοπαθεῖς ἢ

(1) Charles Gorrington. The english convict. A Statistical study 1913.

ψυχικῶς ἐλαττωματικόν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρονολογοῦνται ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ προληπτικὰ τοῦ ἐγκλήματος ἱδρύματα διὰ τοὺς ἐκτίσαντας τὴν ποινὴν πλὴν ἐπικινδύνους ἀκόμη φρενοπαθεῖς καταδίκους. Ἰδρύθησαν ἐπίσης καὶ ἀποικίαι διὰ ψυχικῶς ἀνώμαλα ἄτομα. Δυνάμει εἰδικῆς νομοθετικῆς διατάξεως ἢ εἰς τὰ προληπτικὰ ταῦτα ἱδρύματα περιθάλψις δύναται νὰ παραταθῇ ἐπ' ἄόριστον,

Ἐν Βελγίῳ

Τὸ Βέλγιον εἶχε τὴν τύχην κατὰ τὴν περίοδον τῆς ζυμώσεως τῶν νέων περὶ ἐγκλήματος ἰδεῶν νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργὸν τὸν Lejeune, ἄνδρα ὑψηλῆς διανοίας, ρηξικέλευτον, μελετηρόν. Τὸν ἐνθυμοῦμαι πάντοτε ἀπὸ τὸ συνέδριον, τὸ κατὰ τὸ 1900 ἐν Amsterdam τῆς Ὀλλανδίας συγκροτηθὲν τῆς Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας. Μετριόφρων, ἀφανὴς ἐν μέσῳ τῶν ἀκροατῶν, παρηκολούθει τὰς συζητήσεις ἀπὸ τὰ κοινὰ τῆς πανεπιστημιακῆς αἰθούσης καθίσματα μετὰ ἐνδιαφέροντος ἀπερισπάστου ἀφοσιωμένου ὁπαδοῦ. Αὐτὸς ἦτο ὁ Lejeune. Ἦτο ἡ μέλισσα ἡ ἐργατικὴ, ἡ ὁποία ἀκάματος σπεύδει ἐκεῖ, ἔνθα ἄνθησις ἰδεῶν, διὰ νὰ συγκομίσῃ καὶ καταθέσῃ κατόπιν τὸ μέλι τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν εἰς τὴν πάτριον κυψέλην. Διάδοχος τοῦ Lejeune ὑπῆρξεν ὁ ἰσάξιός τούτου Vandermele. Ὑπὸ τὴν δημιουργικὴν πνοὴν τῶν δύο τούτων μεγάλων τέκνων αὐτοῦ τὸ Βέλγιον ὑπερηκόντισε πάσας τὰς ἄλλας χώρας ἐν τῇ πρωτῇ φθεσπίσει μέτρων τόσον ἀπλῶν καὶ πρακτικῶν, ὅσον καὶ ἀποτελεσματικῶν ἐν τῇ προλήψει καὶ περιστολῇ τοῦ ἐγκλήματος.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1890 λειτουργεῖ διὰ τὰς φυλακὰς ἐν Βελγίῳ ὁ θεσμὸς τῶν φρενολόγων ἐπιθεωρητῶν, ἀποδόσας ἄριστα ἀποτελέσματα.

Ἰδρύετο βραδύτερον τὸ πρῶτον Δικαστικὸν Ἐργαστήριον

Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας καὶ ἐπὶ κεφαλῇς τούτου τίθετο ὁ πολὺς V a r n a e c k. Εὐχαὶ ἐπιστημονικῶν σωματείων καὶ συνεδρίων ἐνεθάρρυνον τὰς προσπάθειάς πρὸς ἴδρυσιν εἰδικῶν διὰ τοὺς φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας φρενοκομείων. Οὗτοι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συνεκεντροῦντο εἰς φρενοκομειακὰ τμήματα ἀσφαλείας, ὧν γνωστὰ τὸ ἐν Froidmont, τὸ ἐν Tournai καὶ τινὰ ἄλλα. Καθ' ὃν χρόνον εἰς τὸν G o r r i n g ἐν Ἀγγλίᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἐν Βελγίῳ ἀνετίθετο εἰς τὸν V a r n a e c k τὸ αὐτὸ ἐρεύνης καὶ ἐλέγχου ἔργον. Καὶ ἐν Βελγίῳ, ὡς καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, τὰ αὐτὰ ὑπὲρ τῶν νέων ἰδεῶν πορίσματα.

Ἰδρύθησαν Σχολαὶ Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας πρὸς εἰδικωτέραν μόρφωσιν Ἀστυνομικῶν καὶ Δικαστικῶν. Ἰδρύθησαν εἰδικὰ φρενοκομεῖα καὶ ἀποικίαι πρὸς περίθαλψιν ἐπιληπτικῶν, φρεναςθενῶν καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸ ἀδίκημα. Αἱ φυλακαὶ τοῦ Κράτους διαρρυθμισθεῖσαι διεκρίθησαν εἰς κατηγορίας. Ἄλλαι δι' ἐπιληπτικούς, ἄλλαι διὰ φρεναςθενεῖς, ἄλλαι δι' ὑποτρόπους, ἄλλαι διὰ φυματικούς. Ἡ εἰδίκευσις αὕτη διηκολύνετο μέγας διὰ τῆς εἰς τὰς φυλακάς προσαρτήσεως καταλλήλων ἀγροτικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἀποικιῶν. Ἐθεσπίσθησαν προστατευτικὰ διὰ τοὺς ἐκτίσαντας τὴν ποινὴν καταδίκους σωματεῖα ἐπιβλέποντα καὶ χειραγωγοῦντα τούτους ὅπως εὐκολώτερον προσανατολισθῶσι καὶ προσαρμοσθῶσι καὶ πάλιν πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζωὴν. Αἱ φυλακαὶ ἐπροικίζοντο καὶ διὰ ψυχιατρικοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου ἀκόμη, πρὸ τοῦ ὁποίου νὰ παρελαύνῃ πρὸ τῆς εἰς ταύτας εἰσόδου πᾶς κατάδικος. Τὸ γραφεῖον τοῦτο ἀναφέρεται εἰς ἄλλο κεντρικόν, ἀρμόδιον ὅπως δι' ἕκαστον κατάδικον ὀρίξῃ καὶ τὴν κατάλληλον εἰδικὴν φυλακὴν.

Τὸ Βέλγιον ἐπεδίωξε καὶ ἄλλο ἀκόμη. Τὴν καταπολέμησιν καὶ κατάπνιξιν τοῦ ἐγκλήματος ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ γενέσει, ἀπὸ αὐτῆς ταύτης τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Αὐτὸ ἦτο καὶ τὸ ὄνειρον τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς νέας Σχολῆς. Τὸ ὄνειρον τοῦτο τοῦ L o m b r o s o ἐνομίζετο ἀπραγματοποίητον καὶ ἀπὸ αὐτὸν

ἀκόμη τὸν ἴδιον ('). Εἶχεν ἀποθάνει ἤδη ἐκεῖνος. Τὸ Βέλγιον, οὐχὶ μετὰ πολὺ, εἰς τὸ ὄνειρον αὐτοῦ ἐκεῖνο προσέφερε τὴν σάρκα καὶ τὰ ὀστέα τῆς πραγματικότητος.

Εἰς πολλὰς χώρας, ὡς καὶ ἐν Βελγίῳ, ἐλειτουργεῖ ἤδη ὁ θεσμός τῶν Δικαστηρίων διὰ τοὺς ἀνηλίκους. Προσήγοντο ἐνώπιον τούτων ἐγκληματοῦντες παῖδες ἡλικίας κατωτέρας τοῦ 16ου ἔτους. Προσήγοντο ἀκόμη καὶ παῖδες ἀδιόρθωτοι κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν γονέων.

Τοὺς παῖδας τούτους τὸ Βέλγιον ἐσκέφθη πρὸ πάσης ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου ἐμφανίσεως νὰ ὑποβάλλῃ εἰς αὐστηρὰν παρατήρησιν, δυναμένην εἰς τινὰς σοβαρὰς περιπτώσεις νὰ παραταθῇ καὶ ἐπὶ μῆνας ἀκόμη. Καὶ ἐὰν μὲν ἐκ τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἀποδειχθῇ ὅτι πρόκειται εἴτε περὶ ἐπιληπτικοῦ εἴτε περὶ ψυχοπαθοῦς ἐν γένει εἴτε καὶ περὶ φρεναςθενοῦς, τότε ὁ Δικαστής, ἄνευ ἄλλης διαδικασίας, κατευθύνει τὸν παῖδα τοῦτον εἰς κατάλληλον ἀποικίαν ἢ ἄλλο εἰδικὸν μέχρι πλήρους ἰάσεως, ἐὰν αὕτη ἐφικτή, ἴδρυμα. Ἐὰν δὲ ἡ γνωμάτευσις ἀποκλίνῃ μᾶλλον ὑπὲρ παιδὸς διαφθαρέντος ὑπὸ ἀναρμόστου περιβάλλοντος, τότε ὁ Δικαστής ἀποστέλλει τοῦτον εἰς ἄλλο περιβάλλον ἡθικῶς ὑγιὲς πρὸς ἐπανόρθωσιν.

Καὶ ἐπειδὴ οἱ μικροὶ οὗτοι ἐγκληματίαι εἶνε τῶν μεγάλων ἐγκληματιῶν κατὰ κανόνα πολὺτιμοι βοηθοί, συγχρόνως δὲ ἄριστοι τοῦ ἐγκλήματος κατηχηταὶ καὶ τῶν προδιατεθειμένων ὁμηλικῶν διαφθορεῖς, εὐνόητον διατὶ κατὰ τρεῖς κατευθύνσεις ἄμεσα ἐκδηλοῦνται τοῦ νεωτέρου τούτου ἀπλοῦ καὶ πρακτικοῦ θεσμοῦ τὰ ἀποτελέσματα. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἐντὸς ἐλαχίστου μετὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν χρόνου ὑπῆρξαν τοσοῦτον ἐνθαρρυντικά, ὥστε τὸ ὄριον τῆς ἀνηλικιότητος τὸ Βέλγιον ἔσπευσεν ἀπὸ τοῦ 16ου ἔτους νὰ μεταθέσῃ εἰς τὸ 20ὸν μετὰ τάσεων νὰ ἐπεκτείνῃ τοῦτο καὶ μέχρι τοῦ 25ου ἔτους.

(1) Gina Lombroso Ferrero. l. c. XV.

Ἐν Ἀμερικῇ

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1859 ἐν Auburn τῆς Πολιτείας Νέας Ὑόρκης ἐλειτουργεῖ διὰ τοὺς φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας τμῆμα ἰδιαίτερον ἀσφαλείας, πρῶτον μὲν εἰς τὰς ἐκεῖ φυλακάς. Τὸ 1884 τοῦτο εὗρυνθὲν μετετρέπετο εἰς αὐτοτελὲς Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον. Τὸ 1892 ἐν Matteavan ἐλειτουργεῖ καὶ δεύτερον. Τὸ 1896 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσθενῶν τοῦ δευτέρου τούτου ἀνῆρχετο εἰς 1200. Περιβάλλονται ἐν αὐτῷ ἀφ' ἑνὸς μὲν κατὰδικοι φρενοπαθεῖς ἐκκλίνοντες ἀκόμη ποινὴν, ἀφ' ἑτέρου τοιοῦτοι κρινόμενοι ἐπικίνδυνοι ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν λῆξιν ταύτης. Καὶ κρατοῦνται ἐπ' ἀόριστον. Κρατοῦνται δ' ἐπίσης ἐπ' ἀόριστον καὶ ψυχοπαθεῖς ἰαθέντες, ὧν τὸ παρελθὸν ἐμπνέει ἐν γένει φόβους. Ἄτομα ἐπὶ πλεον ἄλλα ψυχικῶς ἐλαττωματικά. Ἀποτελεῖται ἐκ 12 περιπτέρων. Μέσα ἀπομονωτικὰ καὶ ἀσφαλείας ἐν γένει παρατηροῦνται ἄφθονα. Διαβιώσεις ἀναπαυτικὴ κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς φιλανθρωπίας.

Κατὰ τὸ 1901 ἐλειτουργοῦν καὶ τρία ἀκόμη νέα τοιαῦτα Δικαστικὰ Φρενοκομεῖα· ἐν Dannemora τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐν Bridgewater τῆς Μασσαχουσέτης, ἐν Jona τοῦ Μίχιγκαν. Τὸ 1908 ἰδρύετο τὸ Institute for criminal law and criminology. Τούτου οἱ ἰδρυταί, κορυφαῖοι ψυχίατροι καὶ ποινικολόγοι, ἐν οἷς ὁ Wigmore, Henderson, Bowers, Murray καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὑπῆρξαν διαπρύσιοι τῶν νέων ἐγκληματολογικῶν θεωριῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις κήρυκες καὶ τῆς ἐφαρμογῆς καταλλήλων θεσμῶν συντελεσταί.

Νέα ἔκτοτε ἐσημειώθη περίοδος. Ἰδρύθησαν καὶ ἄλλα νέα δι' ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἐπικινδύνων φρενοπαθῶν φρενοκομεῖα. Ἐκλήθησαν ψυχίατροι πρὸς ρύθμισιν κανόνων διαβιώσεως τῶν καταδίκων. Τούτους διεδέχθη οὐχὶ μετὰ πολὺ μόνιμος ἐπιτροπὴ τριμελής· ἐκ ψυχιάτρου, κοινωνιολόγου καὶ ψυχολό-

γου. Εἰς τὰς φυλακὰς προσηρτήθη ψυχιατρικὸν τμήμα πρὸς μελέτην καὶ προσωρινὴν ἐν ἀνάγκῃ νοσηλείαν τῶν καταδικῶν. Ἰδρύθησαν προληπτικὰ τοῦ ἐγκλήματος ἀκόμη φρενοκομεῖα. Προσηρτήθησαν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Δικαστήρια μόνιμα ψυχιατρικὰ μικρὰ τμήματα, τὸ μὲν πρὸς ἄμεσον παροχὴν ἐν ἐνδεχομένῃ ἀνάγκῃ χρησίμων εἰς τοὺς Δικαστὰς διὰ τοὺς δικαζομένους στοιχείων, τὸ δὲ πρὸς ἄμεσον ἐπὶ ἐπειγουσῶν περιπτώσεων ἐξυπηρέτησιν καὶ ἄλλως τῆς κοινωνίας. Εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν προσετέθη ἡ διδασκαλία τῆς Ἑγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας. Ἰδρύθησαν ἐγκληματολογικαὶ Σχολαὶ εἰδικαὶ δι' ἀστυνομικοὺς καὶ δικαστικοὺς ἐν γένει ὑπαλλήλους. Ἀπανταχοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐθεσπίσθησαν διὰ τοὺς φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας ἐν γένει ἱδρύματα εἰδικά, διαφέροντα καὶ τῶν κοινῶν φυλακῶν καὶ τῶν κοινῶν φρενοκομείων, διάμεσα μεταξὺ τούτων καὶ ἐκείνων, ἀσφαλείας ἅμα καὶ νοσηλείας, μετέχοντα τῆς αὐστηρᾶς πειθαρχικότητος καὶ ἐξασφαλιστικότητος τῶν πρώτων καὶ τῆς στοργικῆς καὶ φιλανθρώπου νοσηλευτικότητος τῶν δευτέρων.

Ἡ περὶ φρενοπαθῶν νομοθεσία δὲν εἶνε καὶ εἰς πάσας τὰς Πολιτείας ἡ αὐτή. Εἷς τινὰς τούτων πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ ἀπόλυσιν ἀρκεῖ ἡ γνώμη μόνη τοῦ ἱατροῦ.

Ἐκτὸς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐν Kingstown τῆς ἐπαρχίας Ontario τοῦ Καναδᾶ, λειτουργεῖ ἐπίσης ἤδη ἀπὸ πολλοῦ αὐτοτελὲς Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον.

Καὶ ἡ Νότιος Ἀμερικὴ πρὸς τὴν ὅλην νέαν κίνησιν δὲν ἀπέμεινε ξένη. Πᾶν ἄλλο. Ἐνωρίτατα καὶ ἐκ τῶν πρώτων συμμετέσχον καὶ ἡ Βραζιλία καὶ ἡ Ἀργεντινὴ, ἡ Χιλὴ, ἡ Οὐραγγάη.

Ἐν Buenos Ayres τὸ δημόσιον φρενοκομεῖον Las Mercedes ἔχει προικισθῇ ἤδη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου διὰ παραρτήματος ἀσφαλείας, διαθέτοντος διὰ φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας 52 κλίνας.

Ἐν Βραζιλίᾳ, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Βελγίου, διεργουθ

μίσθθησαν καὶ εἰδικεύθησαν αἱ κοιναὶ τοῦ Κράτους φυλακαί. Εἰσήχθη ἐπίσης καὶ ὁ θεσμὸς τῆς φρενολογικῆς τῶν καταδίκων πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὰς φυλακὰς ἐξετάσεως,

Ἐν Γαλλίᾳ

Ἰδρυμα ἀσφαλείας διὰ φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας, φαίνεται, δὲν ἦτό τι ἄγνωστον ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀπὸ αὐτῶν ἀκόμη τῶν μέσων τοῦ 17^{ου} αἰῶνος, ἐὰν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν μελέτην ἐνδιαφέρουσαν τῶν Paul Serieux καὶ τοῦ διακεκριμένου φίλου συναδέλφου Lucien Libert (').

Εἰς χρόνους νεωτέρους ἡ Γαλλία, μετὰ τὴν Ἀγγλίαν, εἶνε ἡ μόνη χώρα, τὴν ὁποίαν ἀπησχόλησε σοβαρῶς ἡ τύχη τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν. Αἱ μελέται τῶν Georget (1820), Lelut (1844), Brierre de Boismont (1846), Legrand du Saulle (1863) Parchappe (1865), Falred (1868) καὶ ἄλλων, ἐπιμαρτυροῦσι τοῦτο.

Παρὰ ταῦτα τὸ πρῶτον ψυχιατρικὸν εἰς τὰς φυλακὰς Gail- lon παράρτημα ἰδρύετο μόλις τὸ 1876. Ὑπὸ τὴν διεύθυν- σιν τοῦ Collin ἐλειτούργησεν ἐπὶ 20 ἔτη προσενεγκὸν πολυ- τίμους ὑπηρεσίας. Τὸ 1896 ἀντὶ ἐπεκτάσεως καὶ ἐνισχύ- σεως διὰ λόγους οἰκονομικοὺς ἐκλείετο καὶ τοῦτο. Τὴν 14ην Δεκεμβρίου 1886 εἶχε ψηφισθῇ εἰς πρώτην ἀνάγνωσιν ὑπὸ τῆς Γερουσίας τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Delbief περὶ φρε- νοπαθῶν ἐν γένει νομοσχέδιον. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐλησμονεῖτο καὶ τοῦτο. Δὲν ἀπέμενε δὲ πρὸς ῥύθμισιν τῆς τύχης τῶν φρε- νοπαθῶν ἐν Γαλλίᾳ ἢ ὁ πανάρχαιος τῆς 30^{ης} Ἰουνίου 1838 νόμος.

Εὐχαὶ συνεδρίων, ὑπομνήματα ἐπιστημονικῶν σωματείων ὑπὲρ ἰδρύσεως Δικαστικοῦ Φρενοκομείου δὲν εἰσηκούσθησαν.

(1) Paul Serieux et Lucien Libert. Un asile de sûreté sous l'ancien regime. — Annales de Bulletin de la Soc. de Médecine. Gand. 1911.

Καὶ σήμερον ἡ Γαλλία διαθέτει μόνον φρενοκομειακὰ παραρ-
τήματα ἀσφαλείας. Ἐκ τούτων ἰδιαιτέρως γνωστὸν εἶνε
τὸ τοῦ φρενοκομείου Villejuif, διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ
πάντοτε τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων ὑπερμάχου Collin⁽¹⁾.
Ταῦτα, προωρισμένα διὰ μικρὸν ἀριθμὸν ἀσθενῶν, δέχον-
ται τοὺς ὑπὸ τῶν Γάλλων καλουμένους δυσκόλους,
ἐλαττωματικοὺς φρενοπαθεῖς (*aliénés difficiles et*
viciéux). Τοσαύτη ὁμῶς σύγχυσις παρατηρεῖται μεταξὺ
τῶν φρενοπαθῶν τούτων καὶ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν,
ὥς ἐννοεῖ τούτους ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος, ὥστε ὁ Paul
Serieux, αὐθεντία ἐν προκειμένῳ, ἀναγκάζεται νὰ ὁμο-
λογήσῃ μελαγχολικῶς ὅτι ἡ Γαλλία ἐν τῷ ζητήματι τῶν
φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ὀπισθοδρομεῖ κατὰ πεντήκοντα
τοῦλάχιστον ἔτη. Αὕτῃ ἐκείνῃ, ἣτις ἀπ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀρ-
χῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπεδείκνυνεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς
τοὺς ἄλλους τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν τῆς προόδου⁽²⁾.

Ἐν Γερμανίᾳ

Καὶ αἱ ψυχιατρικαὶ μελέται ἐν γένει καὶ ἡ περίθαλψις
τῶν κοινῶν φρενοπαθῶν ἰδίᾳ γνωστὸν ὅπόσον ἐν Γερμανίᾳ
εἶνε προηγμένα. Ἐν τούτοις προκειμένου περὶ φρενοπαθῶν
ἐγκληματιῶν αὕτη, ἀπαραλλάκτως ὥς καὶ ἡ μεγάλη αὐτῆς ἐν
τῇ Ἐπιστήμῃ ἀντίζηλος Γαλλία, ὑπολείπεται.

Ὁ Henke, ἥδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1912, καὶ μετὰ τοῦτον
κορυφαῖοι ἄλλοι δὲν ἔπαυσαν ὑποδεικνύοντες τὴν ἀνάγκην
ιδρύσεως αὐτοτελῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων.

(1) H. Collin. — Rapport sur l'asile de Villejuif. — 3ème Section.
Aliénés difficiles, 1910.

(2) Paul Series. *Journal de Médecine légale psychiatrique*. —
Année I, σελ. 3.

Ἐπηκολούθησαν ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ὑπομνήματα τῶν διευθυντῶν πάντων σχεδὸν τῶν φρενοκομείων τοῦ Κράτους, προτάσεις συνεδρίων, εὐχαὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν ὁργανώσεων. Παρὰ ταῦτα καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ὡς καὶ ἐν Γαλλίᾳ, διὰ λόγους καθαρῶς οἰκονομικοὺς ἐπεκράτησεν ἡ ἀρχὴ οὐχὶ τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων ἀλλὰ τῶν ἰδιαιτέρων παραρτημάτων.

Καὶ ψυχιατρικὰ μὲν παραρτήματα φυλακῶν ἐν Γερμανίᾳ γνωστὰ εἶνε ἰδίᾳ τὰ ἐν Waldheim, Moabit, Breslau, Köln, Münster, Halle καὶ τινὰ ἄλλα. Ἰδιαίτερα δὲ φρενοκομείων τμήματα τὰ ἐν Dallfort, Herzberg, Golditz καὶ ἄλλαχοῦ.

Πάντα διαθέτουσι μικρὸν ἀριθμὸν κλινῶν, οὐχὶ ἄνωτερον τῶν 50. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα δέχονται ἀποκλειστικῶς φρενοπαθεῖς καταδίκους. Ἐκ τούτων τὸ ἐν Waldheim, κατ' ἐξαίρεσιν, δέχεται ἐπίσης καὶ φρενοπαθεῖς ἄλλους, ἐν γένει ἐγκληματήσαντας. Εἶνε δὲ τοῦτο, διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον, καὶ τὸ μέγιστον πάντων, διαθέτον 200 κλίνας.

Τὰ δὲ δεύτερα, τὰ τῶν φρενοκομείων, δέχονται φρενοπαθεῖς ἐπικινδύνους ἐν γένει, φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας ἀπαλλαγέντας καὶ φρενοπαθεῖς καταδίκους, κρινομένους ἀκόμη ἐπικινδύνους καὶ μετὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς.

Καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ εἶνε, κυρίως εἰπεῖν, ἰδρύματα ἀσφαλείας. Οἱ κοιτῶνες εἶνε ὀλιγόκλινοι. Τὰ ἀπομονωτικὰ κελλία ἄφθονα. Ὁ πρὸς ἐργασίαν καὶ ἀναψυχὴν διατιθέμενος χώρος ἐλεύθερος καὶ ἄνετος. Συνθῆκαι ὑγιεινῆς καλαί.

Εν Ἰταλίᾳ

Ἀσφαλῶς ὁ Lombroso δὲν ἦτο ὁ προφήτης ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος θὰ ἐγίγνετο, ἐφ' ὅσον ἀκόμη ἔζη, δεκτὸς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι.

Καθ' ὃν χρόνον τὸ μικρὸν Βέλγιον, μέγα ἐν τῇ ἀντιλήψει

τῶν ὑποχρεώσεων αὐτοῦ ἔναντι τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν, ἤρπαζε πρωτοπόρον τὴν σημαίαν καὶ ὑπεδείκνυε μὲ πίστιν τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον καπιν οἱ ἄλλοι λαοί. Καθ' ὃν χρόνον πολλαὶ χῶραι, καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, προσεῖχον μετὰ σεβασμοῦ καὶ συνεκινουῦντο εἰς τὸ ἐπίμονον ἐκ Τουρίνου κήρυγμα. Ὁ Lombroso κατεπολεμεῖτο ἐν Ἰταλίᾳ ἀνενδότης καὶ ἔπινε σταγόνα πρὸς σταγόνα μέχρι τρυγὸς τὸ κώνειον τῆς ἀδίκου παρανοήσεως, τῶν ἀπογοητεύσεων, δι' ὅλα τὰ καινὰ δαιμόνια, τὰ ὁποῖα εἰς τὸν κόσμον τῶν παλαιῶν περὶ ἐγκλήματος καὶ ἐγκληματίου ἰδεῶν καὶ οὗτος εἰσέφερεν.

Τὴν 18^{ην} Ὀκτωβρίου 1909 ὁ μέγας ψυχίατρος ἔτελεύτα. Δέκα ἔτη βραδύτερον, τὴν 14^{ην} Σεπτεμβρίου 1919, προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργοῦ Ludovico Mortara, ἀνετίθετο διὰ Βασιλ. Διατάγματος εἰς τὴν Θετικὴν Σχολὴν ἢ μεταρρύθμισις τοῦ ἰταλικοῦ Ποιν. Κώδικος τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἀντικατάστασιν, ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1888, ὁ Lombroso τόσον ἐπιμόνως ἐπεζήτη (1).

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε γίνει αἰσθητὴ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ ἡ ἀνάγκη τῶν ἀλλαχοῦ ἐν ἐπιτυχεῖ ἐφαρμογῇ θεσμῶν. Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1910 ἰδρύοντο καὶ ἐν Ἰταλίᾳ Σχολαὶ Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας πρὸς εἰδικωτέραν μόρφωσιν ἰατρῶν, δικηγόρων, δικαστῶν. Ἰδρύετο ὑπὸ τὸν Ottolenghi ἐν Ρώμῃ εἰδικὴ δι' Ἀστυνομικοὺς Ἐπιστημονικὴ Σχολή. Εἰς τὰς φυλακὰς προσηρτῶντο ἀνάλογοι Σχολαὶ δι' ἀξιωματικούς. Ἐθεσπίζετο ἀκόμη Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας ὑπηρεσία πρὸς εἰδικὴν παντὸς καταδίκου ἐξέτασιν. Τὴν πλήρη ὁμως δικαίωσιν ὑπερπεντητονταετῶν ἀγώνων ἀναντιρρήτως ἀπετέλεσεν ἡ ὑπὸ τῆς πολιτείας

(1) Cesare Lombroso. — Troppo presto. Appunti al nuovo Codice Penale. — Gennaio. 1888.

ἀνάθεσις εἰς τὴν Θετικὴν Σχολὴν τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς ἰταλικῆς ποινικῆς νομοθεσίας.

Ἡ πρὸς τοῦτο διὰ τοῦ Διατάγματος ὀρισθεῖσα ἐπιτροπεία ἐκ πρωταθλητῶν τῆς Σχολῆς· τῶν Garofallo, De Nicola, Lustig, Florian, De Sanctis, Ottolenghi, Ferrari καὶ ἄλλων, ὑπέβαλλε τὴν 12^{ην} Ἰανουαρίου 1921 διὰ τοῦ προέδρου αὐτῆς, τοῦ πολλοῦ Enrico Ferri, ἐπαξίου διαδόχου τοῦ Lombroso, οὐχὶ μεταρρυθμίσεις μόνον, ὡς ἐζητεῖτο, ἀλλὰ σύστημα πλήρες ποινικῆς νομοθεσίας ἐνιαῖον, ὁμοιόρρυθμον, σύμφωνον πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ἐξελιχθείσης πλέον Σχολῆς (1).

Ἀρχὴ θεμελιώδης, ἀκρογωνιαία τοῦ συστήματος τούτου ἐτίθετο ἀντὶ τοῦ ἐγκλήματος, ὡς μέχρι τοῦδε, ὁ ἐγκληματίας. *Il delinquente anziché il delitto*. Γνώμων τὸ ἐπικίνδυνον τούτου. Τοῦ ἐπικινδύνου τούτου ἔνδειξις, μία ἐπὶ πλέον, ἡ ὑποτροπή.

Δικαστήρια δι' ἀνηλίκους, Δικαστικὰ Φρενοκομεῖα, ἐπανορθωτικαὶ ἀποικίαι, ὑπῆρξαν συναφεῖς πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο καὶ ἀναπόσπαστοι προτάσεις.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Lombroso κατὰ τὸ 1872 προβληθεῖσα ἰδέα τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων δὲν ἦτο καὶ ἐξ ὁλοκλήρου ἰδέα νέα. Τὰ ἰδρύματα ταῦτα, καὶ τὸ γνωρίζομεν ἤδη, ἦσαν καὶ πρότερον, πολὺ πρότερον γνωστά. Ἦσαν ὁμως ταῦτα γνωστά ὡς ἰδρύματα ἐνστίκτου κοινωνικῆς ἀμύνης. Ὡς ὑπαγορεύσεις ὁμως καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας πρώτην ταύτην φορὰν ἤδη προὔτεινοντο. Ἐκεῖνα ἦσαν ἰδρύματα κυρίως ἀσφαλείας, ταῦτα ἀσφαλείας ἅμα καὶ νοσηλείας. Καὶ ἡ διαφορὰ ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν εἶνε μεγίστη.

Καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὑπέρμαχοι τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων, καὶ μετὰ τὸν Lombroso, ἐν Ἰταλίᾳ προέβαλον καὶ

(1) Enrico Ferri. — Progetto preliminare di codici penali italiano per i delitti. Milano. 1921. Libro I.

ἄλλοι οἱ Berga, Biffi, Tamburini, Monti, Capelli, Virgilio, Carrara καὶ ἄλλοι ἀκόμη.

Καὶ σήμερον λειτουργοῦσιν ἐν Ἰταλίᾳ τρία ἐν ὅλῳ Δικαστικὰ Φρενοκομεῖα ἐν Aversa (1876), ἐν Montelupo (1886) καὶ ἐν Reggio-Emilia (1897). Καὶ τὰ τρία ταῦτα ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν ὅπως ἐπισκεφθῶ κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἔτους 1922. Ἡ συναδελφικὴ ὑποχρεωτικότης τῶν Filippo Saporito, Vittorio Godeluppo καὶ Augusto Saccozzi, διακεκριμένων διευθυντῶν τούτων, μοὶ ἐπέτρεψεν ὅπως εἰσδύσω ἀπανταχοῦ, ἰδίαν μορφώσω γνώμην.

Πλὴν εἴτε διότι πρόκειται περὶ οἰκοδομημάτων παλαιῶν, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς διὰ φυλακὰς χρησιμοποιοιθέντων, οἰκοδομημάτων συνεσφιγμένων ἐντὸς ἀστικοῦ περιβάλλοντος, μὴ ἐπιτρέποντος εὐκόλῳ ἐπέκτασιν καὶ ἄνετον νεωτεριστικὴν διαρρύθμισιν. Εἴτε διότι ἡ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἄμεσος καὶ στενωτάτη ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἐξάρτησις ἀφήρει ἢ καὶ ἀπέπνιγε πᾶσαν τῶν φρενολόγων διευθυντῶν πρωτοβουλίαν. Τὸ γεγονὸς παραμένει πάντοτε τὸ αὐτό. Ἐκτὸς περιορισμένων ἐξαιρέσεων ἐκ τῆς ἐπισκέψεως καὶ τῶν τριῶν τούτων ἐν λειτουργίᾳ σήμερον Δικαστικῶν Φρενοκομείων δὲν ἔχει τις πολλὰ νὰ διδαχθῇ.

Χωρὶς νὰ εἶνέ τις καὶ πολὺ μακρὰν τῆς πραγματικότητος καὶ σήμερον, μετὰ 20 ἔτη, θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐπαναλάβῃ μέτινας διαβαθμίσεις καὶ διὰ τὰ τρία ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ ἔτος 1903 περὶ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ὁ Paul Serieux ἔγραψεν πλὴν τοῦ ὀνόματος οὐδὲν τὸ κοινὸν παρουσιάζουσιν ἄλλο πρὸς τὰ φρενοκομεῖα, ὥς ἐννοεῖ ταῦτα ἢ νεωτέρα ἐπιστήμη, ἢ νεωτέρα κοινωνικὴ ἀντίληψις.

Τοῦτο κατενοήθη εὐτυχῶς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ. Καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907 ἐλήφθη ἀπόφασις ἰδρύσεως ἐκ βάθρων καὶ τετάρτου Δικαστικοῦ Φρενοκομείου.

Τὸ νέον τοῦτο Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον εὕρεται ἐν Barcel-

Iona Pozzo di Gotto τῆς Σικελίας, οὐχὶ μακρὰν τῆς μεταξὺ Μεσσήνης καὶ Παλέρμου σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἤδη πρὸς λειτουργίαν ἔτοιμον. Μέχρι τοῦ παρελθόντος ἔτους ἦτο ἀκόμη κλειστόν.

Συγκροτεῖται τοῦτο ἐκ δώδεκα περιπτέρων καὶ καταλαμβάνει ἑκτασιν 40 χιλ. τετραγ. μέτρων. Ἐκ τῶν περιπτέρων τρία προορίζονται διὰ γρσφεῖα καὶ κατ'οικίαν προσωπικοῦ, ἓν διὰ νοσοκομεῖον, ἓν διὰ πλυντήριον, ἓν διὰ μαγειρεῖον, καὶ ἑξ τοιαῦτα διατίθενται διὰ 200 ἀσθενεῖς. Τὰ ἐργαστήρια καὶ οἱ λουτρῶνες εὐρίσκονται εἰς τὸ ἰσόγειον διαμέρισμα, οἱ κοιτῶνες εἰς τὸν ἄνω ὄροφον, Ἐκαστον τούτων, διαχωριζομένων δι' εὐρυχώρων προαυλίων, προορίζεται καὶ δι' ἰδιαιτέραν κατηγορίαν ἀσθενῶν.

Τὸ Δικαστικὸν τοῦτο Φρενοκομεῖον διαθέτει διὰ τοὺς ἀσθενεῖς ἐν τῷ ἰδίῳ περιβόλῳ καὶ ἀρκετὰς πρὸς καλλιέργειαν γαίας.

Τὰ ἐν Ἰταλίᾳ λειτουργοῦντα Δικαστικὰ Φρενοκομεῖα δέχονται μόνον ἄνδρας· φρενοπαθεῖς ὑποδίκους, καταδίκους, ἀπαλλαγέντας. Περὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ ἐμφανίσεως τῶν ὑποδίκων εἴτε ἐνώπιον τῆς ἀνακρίσεως εἴτε ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου, περὶ ἐλευθέρως ἀπολύσεως τῶν ἐκτισάντων ἤδη τὴν ποινὴν φρενοπαθῶν καταδίκων ἢ τούναντίον περὶ τῆς ἀνάγκης παρατάσεως τῆς κρατήσεως τούτων καὶ ἀποστολῆς εἰς τὰ φρενοκομεῖα τῆς ἐπαρχίας, ἑξ ἧς οὗτοι κατάγονται, περὶ πάντων τούτων ἀποφαίνεται ὁ διευθυντὴς τοῦ ιδρύματος.

Καὶ τὰ τρία Δικαστικὰ φρενοκομεῖα ἐστέγαζον κατὰ Μάρτιον τοῦ 1922 ἐν ὧν 807 ἀσθενεῖς. Ἐκ τούτων 220 τὸ ἐν Aversa, 369 τὸ ἐν Montelupo καὶ 218 τὸ ἐν Reggio—Emilia. Εἰς βοηθητικὰς ὑπηρεσίας, οἰκοδομικὰς ἐργασίας, μικροκαλλιιεργείας, ξυλουργικὴν, ἐπιδιόρθωσιν καὶ κατασκευὴν ὑποδημάτων, καθισμάτων, ἡσχολοῦντο 274 ἀσθενεῖς ἐν ὧν. Ἐκ τούτων 110 τοῦ πρώτου φρενοκομεῖου, 124 τοῦ δευτέ-

ρου καὶ 40 τοῦ τρίτου. Ἡ ἀμοιβὴ ἡμερησίως ὑπολογίζεται εἰς μίαν λιρέτταν. Καὶ ταύτης μόνον τὰ 7)10 διατίθενται πρὸς ὄφελος ἀτομικὸν τοῦ ἐργαζομένου ἀσθενοῦς.

*
* *

Αὐται αἱ περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ἐπικρατοῦσαι εἰς τὰς κυριωτέρας χώρας τῆς τε Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ἀντιλήψεις. Καὶ οὗτοι οἱ ἐν ἐφαρμογῇ ἔδω ἢ ἐκεῖ σχετικοὶ θεσμοί. Καὶ ἡ ἐπισκόπησις, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀκόμη δὲν εἶνε πλήρης. Ἡ περὶ τὰς νέας ιδέας ζύμωσις περιέλαβε καὶ ἄλλας χώρας.

Ἐν Ρωσσίᾳ λειτουργοῦσι τρία Δικαστικὰ Φρενοκομεῖα, διὰ 300—500 ἀσθενεῖς ἕκαστον· ἐν Μόσχᾳ, Βίλνᾳ καὶ Τόμκ τῆς Σιβηρίας. Μέχρι τοῦ 1912 ἐλειτουργοῦν μόνον φρενοκομειακὰ παραρτήματα ἀσφαλειῶν, δύο δὲ τοιαῦτα ἐν Πετροπόλει.

Ἐν Πολωνίᾳ λειτουργεῖ ἐπίσης τὸ Δικαστικὸν Φρενοκομεῖον τῆς Βαρσοβίας.

Ἐν Οὐγγαρίᾳ τὸ τῆς Βουδαπέστης, διαθέτον 120 κλίνας.

Ἐν Αὐστρίᾳ, ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1901, ἄλλοι μὲν, ἐν οἷς καὶ ὁ πολὺς βιενναῖος ψυχίατρος Wagner, ἐκηρύσσοντο ὑπὲρ τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων, ἄλλοι δὲ τοῦναντίον, προεξάρχοντος τοῦ Krayatsch, ὑπὲρ τῶν ἰδιατέρων παραρτημάτων φυλακῶν.

Ἐν Ἑλβετίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1913 ὁ Kimbeto ἐκηρύσσετο ὑπὲρ τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων. Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραττε καὶ ὁ Gabuzzi τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς τὸ ἐν Γενεύῃ συγκροτηθὲν κατὰ Σεπτέμβριον συνέδριον τῶν Δικαστικῶν. Ἐπεκράτησεν ὅμως ἡ γνώμη τοῦ καθηγητοῦ Delaques, κηρυχθέντος διὰ λόγους ἄλλους, ὅχι ἐπιστημονικούς, ὑπὲρ ψυχιατρικῶν τῶν φυλακῶν παραρτημάτων. Τοιαῦτα δὲ καὶ μόνον λειτουργοῦσιν ἀκόμη ἐν Ἑλβετίᾳ.

Ἐν Ὀλλανδία ἰσχύει ἀπὸ ἐτῶν ὁ περὶ φρενολόγων ἐπιθεωρητῶν τῶν φυλακῶν θεσμός. Ζητεῖται καὶ ἐκεῖ ἐπίσης ἡ ἰδρυσις ψυχιατρικῶν τῶν φυλακῶν παραρτημάτων.

Ἐν Δανία λειτουργοῦσιν ἤδη μόνον τοιαῦτα.

Ἐν Πορτογαλλία ἔχει ἤδη ληφθῆ ἀπόφασις ἰδρύσεως Δικαστικοῦ Φρενοκομείου.

Ἐν Ἰσπανία ἡ ἰδρυσις Δικαστικοῦ Φρενοκομείου καὶ ἡ θέσπισις ἐν γένει μέτρων ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν προσκρούει εἰς προαιωνίους ἀκόμη προλήψεις. Οἱ ὑπὸ τῶν Δικαστηρίων ἀπαλλασσόμενοι φρενοπαθεῖς ἐγκληματίαι εἰσάγονται εἰς τὰ κοινὰ τοῦ Κράτους φρενοκομεῖα. Οἱ καταδικαζόμενοι κρατοῦνται εἰς τὰς κοινὰς φυλακάς. Αἱ συνθῆκαι, ὅφ' ἃς ἐν τοῖς φρενοκομείοις, κατὰ τὸν Rodriguez—Morini, διαβιοῦσιν οἱ πρῶτοι εἶνε οἰκτραί. Οἱ δεύτεροι, ἐν ταῖς φυλακαῖς, φαίνεται, ὑποβάλλονται ἀκόμη εἰς στερήσεις καὶ βασανιστήρια.

Ἐκτὸς τῆς Ἰσπανίας ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι τινὲς χῶραι, εὐτυχῶς ὅχι ἀκόμη πολλαί, ξέναι καὶ ἀδιάφοροι πρὸς τὰς περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν νεωτέρας ἐπιστημονικὰς καὶ φιλανθρωπικὰς ἀντιλήψεις. Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων καταλέγεται καὶ ἡ Ἑλλάς.

B'.

Ἐν Ἑλλάδι, προκειμένου περὶ φρενοπαθῶν, ἰσχύει ἀκόμη ὁ ΨΜΒ' νόμος περὶ συστάσεως φρενοκομείων τῆς 19^{ης} Μαΐου 1862. Περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ὁ νόμος οὗτος οὐδὲν ἀναφέρει. Προνοεῖ ὅμως περὶ ἐπικινδύνων τοιούτων καὶ τῶν ὑπὸ τῆς ἀρχῆς διατασσομένων τοποθετήσεων.

Καὶ κατὰ μὲν τὸ ἄρθρον 13^{ον} τοῦ νόμου τούτου «ἐν τῇ περι-
» φερίᾳ τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ὁ
» διευθυντῆς αὐτῆς, ἀλλαχοῦ δὲ οἱ νομάρχαι καὶ οἱ ἑπαρχοί
» διατάττουσιν αὐτεπαγγέλτως τὴν ἐν τῷ Φρενοκομείῳ εἰσα-
» γωγὴν τῶν τε ἀπηγορευμένων καὶ μὴ τοιούτων, ὅταν ἡ φρε-
» νοβλάβεια αὐτῶν δυνατὸν νὰ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον τὴν δημο-
»σίαν τάξιν ἢ τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειαν τῶν πολιτῶν» Ἐπὶ
τῇ βάσει πάντοτε ἱατρικῆς πιστοποιήσεως καὶ ἐκθέσεως
τῶν λόγων, τῶν καθιστώντων ἀναγκαίαν τὴν ἐν τῷ φρενοκο-
μείῳ τοποθέτησιν.

Διὰ δὲ τοῦ ἄρθρου 14^{ου} παρέχεται τὸ δικαίωμα προσφυγῆς
εἰς προσωρινὰ μέτρα καὶ εἰς τοὺς δημάρχους δήμων, οἱ ὅποιοι
δὲν εἴνε πρωτεύουσαι οὔτε νομαρχιῶν οὔτε ἑπαρχείων,
» ὅταν ἐκ τῆς φρενοβλαβείας τινὸς ἐπὶκειται κίνδυνος εἴτε δι' ἱα-
» τρικοῦ ἀποδεικτικοῦ βεβαιούμενος εἴτε πασίδηλος.» Ὅφείλου-
σιν ὅμως οὗτοι ἐντὸς 24 ὥρῶν ν' ἀναφέρωσι τοῦτο εἰς τὸν
ἑπαρχον, ὅστις καὶ ἀποφασίζει ἄνευ ἀναβολῆς.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν τοποθέτησιν τῶν ἐπικινδύνων φρενοπαθῶν. Ὡς πρὸς τὴν ἀπόλυσιν ὁμως τούτων οὐδεμία διαλαμβάνεται ἐν τῷ νόμῳ εἰδικὴ διατάξις. Ἡ ἔξοδος, καὶ τῶν κρατουμένων ἐπικινδύνων φρενοπαθῶν καὶ τῶν ἀπλῶς κατὰ τ' ἄλλα ἄρθρα εἰσηγμένων κοινῶν φρενοπαθῶν, ρυθμίζεται ἄνευ διακρίσεως ἀπὸ κοινοῦ διὰ τῶν ἁρθρων 8, 9, 11, 15, 18, 22 καὶ 23.

Εἰς τὸν νόμον τοῦτον, ἀπὸ τῆς 27ης Μαΐου 1887, ὑπάγεται μόνον τὸ Δρομοκαΐτειον Θεραπευτήριον. Πάντα τὰ λοιπὰ παρ' ἡμῖν ψυχιατρικὰ ἱδρύματα δημόσια, πανεπιστημιακά, ἰδιωτικά, εἶνε πρὸς τὸν νόμον τοῦτον ξένα. Ἡ εἰς τὸ φρενοκομεῖον Κερκύρας εἰσαγωγή διενεργεῖται δι' ἀπλῆς μόνον ὑπουργικῆς διαταγῆς. Ἡ εἰσαγωγή, περίθαλψις καὶ ἀπόλυσις διὰ τὰ λοιπὰ ἄλλα εἰς οὐδεμίαν ὑπόκειται διατύπωσιν.

Μάτην ὁ φίλος διευθυντὴς τοῦ Δρομοκαΐτειου κ. Μ. Γιαννήρης, ἥδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1913, στηριζόμενος ἐπὶ μακρᾷ πείρᾳ, ὑποδεικνύει τὴν ἀνάγκην καὶ τῆς ἰδρύσεως νέων ψυχιατρείων καὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ΜΨΒ' νόμου καὶ τῆς ὑπαγωγῆς πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐν Ἑλλάδι ψυχιατρικῶν ἱδρυμάτων εἰς τὰς διατάξεις ἐνιαίας νομοθεσίας ⁽¹⁾

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σπ. Δασίου, τότε Νομάρχου Ἀττικο-Βοιωτίας, Ν. Γερακάκη, τότε Εἰσαγγελέως Πρωτοδικῶν καὶ ἐμοῦ, τότε φρενολόγου Ἱατροδικαστοῦ Ἀθηνῶν, μετὰ ἐπιθεώρησιν τῶν ἐν Ἀθήναις ψυχιατρικῶν ἱδρυμάτων, ὑπέβαλλε μακρὸν ὑπόμνημα εἰς τὰ ὑπουργεῖα Ἐσωτερικῶν, Δικαιοσύνης καὶ Στρατιωτικῶν. Διὰ τοῦ ὑπομνήματος τούτου, ὅπερ ἐν ἀντιγράφῳ ὑπεβάλλετο καὶ εἰς τοὺς Εἰσαγγε-

(1) Μ. Γιαννήρης. — Περὶ νοσηλείας καὶ περιθάλψεως τῶν ψυχοπαθῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῆς συστάσεως καὶ τῆς λειτουργίας εἰδικῶν ψυχιατρικῶν θεραπευτηρίων. — Ἱατρ. Μηνύτωρ. 1913. Ἀριθ. 2—3, 4—5.

λεῖς Ἐφετῶν καὶ Ἀρείου Πάγου, ἐτονίζετο, πλὴν ἄλλων, ἡ ἀνεπάρκεια τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἰδρυμάτων τούτων ἀπὸ τε ἐπιστημονικῆς καὶ φιλανθρωπικῆς ἀκόμῃ ἀπόψεως. Ἐζητεῖτο ἡ ἰδρυσις νέων φρενοκομείων καὶ ἡ θέσπισις ἐνδεικνυομένων νομοθετικῶν μέτρων.

Παρὰ ταῦτα καὶ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο δὲν ἔσχε καλλιτέραν τύχην. Πρὸ τοσαύτης ὑπὲρ τῆς τύχης καὶ τῶν κοινῶν φρενοπαθῶν ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας ἀδιαφορίας, θὰ ἦτο πράγματι πολὺ ν' ἀναμένη τις ὑπὲρ τῆς τύχης τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν οἷονδ' ἂν ποτε ἐκ μέρους ταύτης ἐνδιαφέρον.

Τὸ 1901 ἔσχον τὴν τιμὴν ν' ἀντιπροσωπεύσω τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργεῖον ἐν τῷ ἐν Amsterdam τῆς Ὁλλανδίας συγκροτηθέντι συνεδρίῳ τῆς Ἐγκληματολογικῆς Ἀνθρωπολογίας. Καὶ ἦτο ἡ πρώτη ἴσως αὕτη ὑπὲρ τῶν νέων ἐγκληματολογικῶν ἰδεῶν ἐπίσημος παρ' ἡμῖν ἐνδιαφέροντος ἐκδήλωσις. Καὶ κατ' αὐτὴν ἐπικαίρως. Ἄν μὴ δι' ἄλλο τι, διὰ ν' ἀκουσθῇ τοῦλάχιστον διαμαρτυρία δι' ὕβρεις νέου εἶδους κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ ὑπερβορείου τῆς Εὐρώπης ἐκείνου βήματος ⁽¹⁾.

Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1912 ἐδημοσιεύετο καὶ δεύτερον ὑπόμνημα τοῦ συναδέλφου κ. Μ. Γιαννήρη, συνηγοροῦντος τὴν φορὰν ταύτην ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως χάριν τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ἰδιαιτέρων εἰς τε τὰς φυλακὰς καὶ τὰ φρενοκομεῖα παραρτημάτων ⁽²⁾.

Δύω ἔτη βραδύτερον ἡ μνησθεῖσα τριμελὴς ἐπιτροπὴ διὰ τοῦ ὑπομνήματος αὐτῆς ἐκηρύσσετο πλὴν τῶν ἄλλων καὶ ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως αὐτοτελοῦς καὶ παρ' ἡμῖν Δικαστικοῦ Φρενοκομείου.

Ἐν τῷ μεταξὺ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 24606 διαταγῆς τοῦ

⁽¹⁾ E. Macris. Compte rendu du Congrès d'Anthropologie criminelle d'Amsterdam 1901. σελ. 493.

Γ. Βάφα. Μαθήματα Ἱατροδικαστικῆς. Τόμος Β'. σελ. 328—330.

⁽²⁾ Μ. Γιαννήρη. — Ὑπόμνημα πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργεῖον. Ἱατρ. Προόδος 1—15 Ὀκτωβρ. 1912.

ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν ιδρύετο τὴν 11^{ην} Ὀκτωβρίου 1913 παρὰ τὴν φαληρικὴν ἀκτὴν Ἀσυλον Φρενοπαθῶν διὰ φρενοπαθειῶν ἐπικινδύνους εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν — κατὰ τὸ κείμενον τῆς διαταγῆς — καὶ διὰ τοὺς προσβάλλοντας τὴν δημοσίαν αἰδῶ.

Τὴν 31^{ην} Αὐγούστου 1915 ὑπὸ τὴν ιδιότητα Φρενολόγου Ἐπόπτου τοῦ ιδρύματος τούτου, δι' ὑπομνήματος πρὸς τὸν τότε Εἰσαγγελέα Πρωτοδικῶν ἐζήτουν τὴν κατάργησιν αὐτοῦ. Ἐπέμενον καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν ἀνάγκην ιδρύσεως αὐτοτελοῦς Δικαστικοῦ Φρενοκομείου. Ἡ ἐν τῷ ὑπομνήματι ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ προβάλλουσα εἰκὼν παρέχει τὸ μέτρον τῆς κρατικῆς, ἐν μέσαις Ἀθήναις, ἀνοχῆς καὶ ἀδιαφορίας πρὸς στοιχειώδεις ὑποχρεώσεις πολιτισμοῦ, φιланθρωπίας καὶ εὐπρεπείας, ὥς ἐπιτραπῇ νὰ εἴπω, ἀκόμη.

— « Εἶνε γνωστὸν ὑμῖν » — ἔγραφον ἐν τῷ ὑπομνήματί μου ἐκείνῳ — « τὸ ἀκατάλληλον τοῦ οἰκήματος. Τὸ ἀνεπαρκὲς καὶ δυσχερὲς τῆς φρουρήσεως. Αἱ συχναὶ ἀποδράσεις. Ὁ μέγας συνωστισμός. Ἡ ἀδιάφορος ἀνάμιξις φρενοπαθῶν πάσης φύσεως ἡσυχῶν μετὰ ἐπικινδύνων καὶ ρυπαρῶν Ἡ ἔλλειψις πάσης εἰδικῆς, ἔστω καὶ στοιχειώδους, θεραπείας. Ἡ ἔλλειψις ἐσωτερικῆς ἐπιτηρήσεως. Οἱ καθ' ἡμέραν ἀλληλοτραυματισμοὶ καὶ συχνοὶ θάνατοι. Γνωστὴ ἡ ἐν τῷ Ἀσύλῳ τούτῳ ρυπαρότης. Ἡ παντελὴς ἔλλειψις κλινῶν. Ἡ ἀδιάφορος ἐπὶ τοῦ δαπέδου κατάκλισις. Τὸ ἀνεφοδιάστον εἰς κλινοσκεπάσματα καὶ ἐνδύματα. Γνωστὰ αἱ ἄλλαι διὰ τοσοῦτους καὶ τοιούτους φρενοπαθεῖς πλημμελεῖς διαβιώσεως συνθῆκαι. Καὶ ἡ κατάστασις αὕτη ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος κοινῆς καὶ μετὰ τοῦ κ. Νομάρχου Ἀττικοβοιωτίας ἐπιθεωρήσεως ἡμῶν ἀντὶ βελτιώσεως καλπαστικῶς τοῦναντίον ἐπιδεινοῦται. Ὁ τότε ἀριθμὸς τῶν φρενοπαθῶν ἀνῆρχετο εἰς 65. Σήμερον ὑπερβαίνει οὗτος τοὺς 100. Χωρὶς ἐν τούτοις καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ ἐν τῷ μεταξὺ διάθεσις περισσοτέρου χώρου. Πάντοτε ἡ αὕτη

- » ἀνεπαρκῆς φρούρησις. Αἱ ἀποδράσεις συχνότεραι. Συχνότεροι οἱ
- » ἀλληλοτραυματισμοὶ καὶ οἱ θάνατοι. Προσωπικὸν τὸ αὐτὸ.
- » Ἀνεπαρκὲς καὶ ἀκατάρτιστον, Ἡ αὐτὴ ἀθλιότης ὄρων κατα-
- » κλίσεως, διατροφῆς καὶ τῆς ὅλης ἄλλης διαίτης.
- » Πλὴν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κυρίως γεννᾷ τὴν φρίκην, εἶνε ἡ εἰκὼν,
- » ἣν ἐμφανίζει τὸ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ἀσύλου μικρὸν ἐξ ἐνὸς δω-
- » ματίου διὰ τοὺς ἀνησύχους φρενοπαθεῖς παράρτημα. Ἐντὸς
- » τούτου, χωρητικότητος οὐχὶ ὑπερτέρας τῶν 70 — 80 κυβικῶν
- » μέτρων, ἀλληλοστοιβάζονται περὶ τοὺς 30 ἄνδρες.
- » Καὶ δὲν πρόκειται πλέον περὶ τοῦ πῶς οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἐγ-
- » κεκλεισμένοι τὸ ὁλόκληρον τῆς νυκτὸς καὶ τὸ πλεῖστον τῆς
- » ἡμέρας, ἐπαρκοῦσιν εἰς φυσικὰς τοῦλάχιστον ἀνάγκας καὶ κατὰ
- » τίνα ἀποκρουστικὸν τρόπον ἐν τῇ στενωτάτῃ ταύτῃ φυλακῇ
- » ἀλληλορρυπαίνονται. Δὲν πρόκειται ἤδη οὐδὲ καὶ περὶ τούτου.
- » Οἱ φρενοπαθεῖς τοῦ προνομίου τοῦ παραρτήματος εἶνε
- » καὶ ὁλόγυμνοι. Στεροῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ προπατορικοῦ
- » φύλλου συκῆς. Καὶ ὅταν ἔχητε τοσοῦτους καὶ τοιούτους ἐν τόσῳ
- » μικρῷ χώρῳ φρενοπαθεῖς. Φρενοπαθεῖς μὲ τὰς διαφορωτάτας
- » τῶν διεγέρσεων καὶ νοσηρῶν παρορμήσεων. Ὅταν τὴν νοσηρὰν εὐ-
- » διεγερτικότητά των ταύτην συνεχῶς κεντρίζητε μὲ τὴν προ-
- » κλητικότητα τῆς πανγυμνότητος καὶ τῆς ἀλληλοπροστριβῆς.
- » Ὅταν ἔχητε πάντα ταῦτα πρὸ ὀφθαλμῶν. Εὐκόλως θὰ δυ-
- » νηθῇτε ν' ἀναπαραστήσητε τὴν εἰκόνα δμαδικῶν στύσεων. Φρε-
- » νήρων ἀντανισμῶν. Κτηνωδῶν ἀλληλεπιβάσεων. Εἰκόνα
- » φρίκης καὶ αἵσχους.» —

Δύω ἔτη βραδύτερον, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1917, ἐκαλούμην ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ὅπως ἀναλάβω τὴν διοικητικὴν ἐποπτεῖαν καὶ ἐπιστημονικὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀσύλου τούτου. Ἡ σχετικὴ διαταγὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 8ης Ἰουνίου 1917 καὶ φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τότε ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Φ. Νέγρη. Δύω μόλις μῆνας

βραδύτερον, τὴν 17^{ην} Ἀυγούστου, νέα ὑπουργικὴ διαταγὴ κατήργει τὴν ὅλως ἀθώαν καὶ ἀδάπανον διὰ τὸ Κράτος νέαν πολυτέλειαν ταύτην. Ἡ διαταγὴ φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ κ. Ἐμ. Ρέπουλη, διαδόχου τότε τοῦ κ. Νέγρη. Καὶ ἡ κατάστασις εἰς τὰς γενικὰς αὐτῆς γραμμὰς παραμένει ἔκτοτε ἡ αὐτή.

Εἰς ἐπίμετρον ἔχομεν καὶ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ἐν Ἑλλάδι, ὡς αὕτη ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1910 καὶ ἐντεῦθεν ἔχει θεσπισθῇ, ἱατροδικαστικῆς ἐν γένει ὑπηρεσίας. Ἐχομεν ἀκόμη καὶ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ποινικῆς παρ' ἡμῖν νομοθεσίας. Καὶ τοὺς μὲν φρενοπαθήσαντας ὑποδίκους καὶ καταδίκους ὁ παρ' ἡμῖν Ποινικὸς Κώδηξ ἀγνοεῖ. Ἐνδεχομένη ἀναστολὴ ἢ πρόοδος τῆς ἀνακρίσεως, ἀναβολὴ ἐκδικάσεως ἢ ἐκτίσεως τῆς ποινῆς, προσμέτρησις εἰς ταύτην ἐνδεχομένης ἐν φρενοκομείῳ νοσηλείας, πάντα ταῦτα εἶνε ἀπόψεις δικονομικαί, καθιερωθεῖσαι εἴτε ὑπὸ διατάξεως τῆς Ποιν. Δικονομίας (ᾠ47 § 3) εἴτε ὑπὸ τῆς δικαστηριακῆς πράξεως. Ἀποβλέπουσιν αὗται οὐχὶ τὴν ποινὴν ἀλλὰ τὸν τρόπον μόνον ἐφαρμογῆς ταύτης. Ταῦτα ὡς πρὸς τοὺς φρενοπαθοῦντας ὑποδίκους καὶ καταδίκους.

Διὰ τοὺς ἐγκληματοῦντας ὅμως φρενοπαθεῖς προνοοῦσι τὰ ἄρθρα 86 καὶ 87 τοῦ Ποιν. Κώδικος. Ταῦτα, ἀντίγραφον τῶν ἄρθρων 81 καὶ 82 τοῦ βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831, δὲν ἔχουσιν ὀρθῶς. Τὸ πρῶτον εἶνε ἀνεπαρκὲς καὶ ἐν τῇ συνθέσει πλημμελές. Τὸ δεύτερον ἐπιστημονικῶς ἀνόητον. Περὶ τούτων ὅμως ἡσχολήθην εἰδικώτερον ἀλλαχοῦ (1).

Οὕτως ὁ μὲν κατάδικος φρενοπαθῆς κρατεῖται μέχρι τῆς ἐκτίσεως μόνον τῆς ποινῆς, ὁ δὲ ὑπὸ τῶν Δικαστηρίων ἀπαλλασσόμενος φρενοπαθῆς ἐγκληματίας ἐξαπολύεται καὶ πάλιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐλεύθερος. Καὶ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν καὶ

(1) Ἡλίας Ι. Μακρῆ.— Οἱ φρενοπαθεῖς καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῆς Ποινικῆς Νομοθεσίας παρ' ἡμῖν.— Ἱατρ. Πρόοδος. Δεκεμβρ. 1920.

εἰς τὴν δευτέραν ὁ Ποιν. Νόμος διὰ τὸ ἐπικίνδυνον ἀκόμη τοῦ φρενοπαθοῦς ἀπολύτως ἀδιαφορεῖ. Ἐν Ἰσπανίᾳ ὁ ἀπαλλασσόμενος φρενοπαθῆς ἐγκληματίας εἰσάγεται τοῦλάχιστον εἰς τὰ κοινὰ φρενοκομεῖα. Ὁ Δικαστὴς παρ' ἡμῖν καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀκόμη ἐγκαταλείπεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἀνίσχυρος.

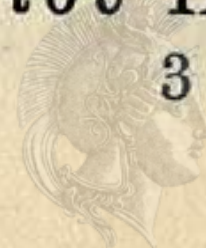

Γ'.

Καὶ ἤδη μετὰ τὴν γενικὴν ἐπισκόπησιν τῶν ἀλλαχοῦ καθολικευθεισῶν ἀντιλήψεων καὶ τῶν ἐν ἐπιτυχεῖ ἐφαρμογῇ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὑπὲρ τῶν φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν θεσμῶν. Μετὰ τὴν διαπίστωσιν οὐ μόνον ἀπουσίας πάσης ὑπὲρ τούτων παρ' ἡμῖν κρατικῆς πρωτοβουλίας ἀλλὰ καὶ ἀδιαφορίας πρὸς πᾶσαν ἄλλην ὑπόδειξιν καὶ προσπάθειαν. Ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προταθῶσι πάντοτε παρ' ἡμῖν εἶνε τὰ ἀκόλουθα :

1ον. Μεταρρύθμισις τοῦ περὶ συστάσεως φρενοκομείων ΨΜΒ' νόμου τοῦ 1862 ἐπὶ τὸ συγχρονιστικῶς ἐπιστημονικώτερον καὶ ἐπαρκέστερον καὶ ὑπαγωγὴ πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι ψυχιατρικῶν ἰδρυμάτων ἄνευ ἐξαιρέσεως εἰς τὰς αὐτὰς νομοθετικὰς διατάξεις. Καὶ ἡ πρὸς τοῦτο μελέτη εὐρίσκεται ἐν τῷ ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν ὑπουργείῳ, ἤδη ἀπὸ δεκαετίας, ἐτοίμη. Ἡ μνησθεῖσα μελέτη αὕτη τοῦ συναδέλφου κ. Γιαννήρη θὰ ἡδύνατο, μέ τινας ἴσως ἐλαφροτάτας τροποποιήσεις, ἰδίως ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τὸ ἀποβλέπον τοὺς ἐπικινδύνους φρενοπαθεῖς, νὰ χρησιμεύσῃ καὶ σήμερον ἄριστον σχέδιον νόμου.

2ον. Μεταρρύθμισις τῆς ποινικῆς νομοθεσίας καὶ ἰδίᾳ τῶν ἄρθρων 86 καὶ 87 τοῦ Ποι.

νικοῦ Κώδικος κατὰ τρόπον ἐξυπηρετοῦντα ἐπαρκέστερον καὶ τὴν Δικαιοσύνην καὶ τὴν κοινωνίαν, ἐπιτρέπονται τῶν μὲν ἀπαλλασσομένων φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν τὴν μὴ ἐλευθέραν ἀπόλυσιν, τῶν δὲ ἐπικινδύνων ἀκόμη φρενοπαθῶν καταδίκων τὴν ἐπ' ἀόριστον καὶ μετὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ποινῆς κράτησιν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει γνώμων ἀποκλειστικὸς εἴτε τῆς κρατήσεως εἴτε τῆς ἀπολύσεως φρενοπαθοῦς, εἰς οἵανδὴποτε καὶ ἂν ἀνήκη οὗτος κατηγορίαν, δεόν νὰ θεσπισθῇ ὁ βαθμὸς τοῦ ἐπικινδύνου ἢ μὴ τούτου. Συμβολὴ ἐν προκειμένῳ ἴσως θὰ ἡδύνατο ἐν τινι μέτρῳ νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ἡ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1920 ἐν τῇ «Ἱατρικῇ Προόδῳ» δημοσιευθεῖσα καὶ τελευταῖον εἰς τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργεῖον ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ φρενοπαθεῖς καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῆς ποινικῆς νομοθεσίας παρ' ἡμῖν» ὑποβληθεῖσα μελέτη ἡμῶν.

3ον. Μεταρρύθμισις τοῦ περὶ ἱατροδικαστικῆς ὑπηρεσίας ΓΧΠ' νόμου τοῦ 1910. Σχέδιον νόμου μετὰ αἰτιολογικῆς μάλιστα πρὸς τὴν Βουλὴν ἐκθέσεως εὑρίσκεται ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1918 ἤδη ἐν τῷ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργείῳ ἑτοιμον. Ἡ μελέτη αὕτη, ἐκπονηθεῖσα ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ ἀειμνήστου βουλευτοῦ Πολ. Λαγοπάτη, Γ. Καραγιάννη, τότε τμηματάρχου καὶ ἐμοῦ, θὰ ἡδύνατο, τροποποιουμένη ἐπὶ τὸ ριζικώτερον καὶ αὐστηρότερον, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν ὅλην ἐπιστημονικὴν ἀξίαν καὶ ἐπάρκειαν τῶν Ἱατροδικαστῶν, καὶ συμπληρουμένη διὰ τῆς θεσπίσεως ἐν Ἀθήναις εἰδικοῦ φρενολόγου Ἱατροδικαστοῦ ἐπὶ πλέον, καὶ σήμερον νὰ χρησιμεύσῃ ἐπαρκὲς ἐν προκειμένῳ σχέδιον νόμου.

4ον. Καθιέρωσις καὶ παρ' ἡμῖν τοῦ θεσμοῦ φρενολόγου ἐπιθεωρητοῦ τῶν φυλακῶν μετὰ δικαιοδοσίας ἐπεκτεινομένης καὶ εἰς ἅπαντα τὰ ἐν Ἑλλάδι ψυχιατρικὰ ἰδρύματα δημόσια, πανεπιστημιακά, ἰδιωτικά. Ὁ

ἔθεςμὸς οὗτος θὰ ἡδύνατο διὰ διαφόρους λόγους καὶ νὰ συ-
σχετισθῇ εἴτε μετὰ τοῦ θέσμοῦ φρενολόγου Ἰατροδικαστοῦ
εἴτε μετὰ τοῦ φρενολόγου διευθυντοῦ τοῦ εἰδικοῦ διὰ τοὺς
φρενοπαθεῖς ἐγκληματίας ιδρύματος εἴτε καὶ μετ' ἀμφοτέρων.
Ἔργον τοῦ φρενολόγου ἐπιθεωρητοῦ τούτου ἦθελεν εἶσθαι,
ὡς ἀλλαχοῦ, ἢ κατὰ κανονικὰς χρονικὰς περιόδους ἐπίσκε-
ψις τῶν φυλακῶν καὶ τῶν ψυχιατρείων καὶ ἢ ἐν τῷ προτα-
θησομένῳ εἰδικῷ ἰδρύματι συγκέντρωσις ἐκ μὲν τῶν πρώτων
παντὸς ψυχοπαθοῦς ἢ ψυχικῶς ἐλαττωματικοῦ, ἐκ δὲ τῶν
δευτέρων παντὸς ἐπικινδύνου καὶ πρὸς τὸ ἔγκλημα ρέποντος.

5ον. Ἰδρυσις Δικαστικοῦ Φρενοκομείου ὑπὸ
διεύθυνσιν εἰδικοῦ φρενολόγου ἱατροῦ, διοριζομένου μετὰ
διαγωνισμόν σοβαρὸν ἐπιστημονικῶν τίτλων, ἔχοντος σχετι-
κὴν πρωτοβουλίαν, ὡς ἀλλαχοῦ, καὶ μὴ ἐξαρτωμένου εἰς πᾶ-
σαν αὐτοῦ κίνησιν στενῶς καὶ διαρκῶς ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν
τοῦ ὑπουργείου.

Ἐν τῷ ἰδρύματι τούτῳ, διεργυθμισμένῳ καὶ λειτουργοῦντι
κατὰ τὰς νεωτέρας ἀντιλήψεις, θὰ κρατῶνται πάντες οἱ ὑπὸ
τῶν Δικαστηρίων ἀπαλλασσόμενοι φρενοπαθεῖς ἐγκληματίαι.
Οἱ ὑπὸ φρενολογικὴν παρατήρησιν ὑπόδικοι. Οἱ ὑπὸ τοῦ φρε-
νολόγου ἐπιθεωρητοῦ κρινόμενοι ὡς ψυχοπαθεῖς ἢ ψυχικῶς
ἐλαττωματικοὶ κατάδικοι. Οἱ ὑπὸ τοῦ ἰδίου κρινόμενοι ἐπικίν-
δυνοι τῶν φρενοκομείων φρενοπαθεῖς. Οἱ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν δυ-
νάμει τοῦ μεταρρυθμισθησομένου ΨΜΒ' νόμου αὐτεπαγγέλ-
τως τοποθετούμενοι τοιοῦτοι. Πάντων τούτων, καὶ ἐφ' ὅσον
κρίνονται ἀκόμη ἐπικίνδυνοι, θὰ ἐπιτρέπηται δι' ἰδιαιτέρας
νομοθετικῆς διατάξεως ἢ ἐπ' ἀόριστον κράτησις, ἔστω καὶ ἐάν
πρόκηται περὶ φρενοπαθῶν καταδίκων ἐκτισάντων ἤδη τὴν
ποινὴν αὐτῶν.

Ἡ ἀνεύρεσις χώρου καταλλήλου διὰ τὴν ἰδρυσιν τοιού-
του μετ' ἀρκούσης ἀγροτικῆς περιοχῆς Δικαστικοῦ Φρενο-
κομείου σήμερον, μὲ τούς ἐν ἰσχύει περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλ-

λοτριώσεως νόμους, δὲν ὑποθέτω ὅτι θὰ συνήντα σοβαρὰς δυσχερείας.

Καὶ δὲν φρονῶ ὅτι ἀντὶ τοιούτου Δικαστικοῦ Φρενοκομείου θὰ ἔπρεπε, διὰ λόγους οἰκονομικοὺς καὶ μόνον, νὰ προτιμηθῶσι παραρτήματα εἰδικά, εἴτε φυλακῶν εἴτε φρενοκομείων εἴτε καὶ ἀμφοτέρων ὁμοῦ. Διότι, ὅπου δήποτε καὶ ἐὰν προὔτιμήθησαν ταῦτα, μόνον λόγοι οἰκονομικοὶ ἐπέβαλον τὴν προτίμησιν ταύτην. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ. Οὐδεὶς οὐδαμοῦ, οὔτε ἐκεῖ, ἠμφισβήτησέ ποτε τῶν Δικαστικῶν Φρενοκομείων, ὡς ἰδρυμάτων ἀσφαλείας ἅμα καὶ νοσηλείας, τὴν πολλαπλῇν, ἣν ἤδη εἶδομεν, σκοπιμότητα.

Ἐὰν δὲ λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι τὸ Δικαστικὸν τοῦτο Φρενοκομεῖον θέλει ἀπορροφήσει κατ' ἀνάγκην τὸ ἐν Ἀγίᾳ Ἐλεούσῃ ἀκόμη λειτουργοῦν Ἀστυνομικὸν Ἀσυλὸν Φρενοπαθῶν. Ὅτι τὸ Κράτος πρὸς συντήρησιν ἰδρύματος, ἀσυμβιβάστου πρὸς στοιχειώδεις ἀρχὰς φιλανθρωπίας καὶ πολιτισμοῦ, διαθέτει ἡμερησίως οὐχὶ εὐκαταφρόνητα ποσά. Ὅτι θὰ δυνηθῇ τὸ Κράτος νὰ συγκεντρώσῃ ἐν ἰδιαιτέρῳ τμήματι τοῦ Δικαστικοῦ Φρενοκομείου μέχρις ἰδρύσεως νέου δημοσίου φρενοκομείου, πάντας τοὺς διασπάρτως εἷς τε τὸ Δρομοκαῖτειον καὶ τὸ Αἰγινήτειον δσπανηρότατα νοσηλευομένους, οὐχὶ ὀλίγους, εἰς βάρος αὐτοῦ κοινούς φρενοπαθεῖς. Ὅτι θὰ κρατῶνται ἐπίσης ἐν τούτῳ καὶ οἱ τὴν στρατιωτικὴν δικαιοσύνην ἐνδιαφέροντες φρενοπαθεῖς κατάδικοι, ὑπόδικοι, ἀπαλλαγέντες καὶ ἐπικίνδυνοι. Ὅτι ἢ διὰ τοὺς λόγους τούτους οἰκονομικὴ ἐν ἀναλογίᾳ συμβολή, εἷς τε τὴν οἰκοδόμησιν καὶ τὴν συντήρησιν, καὶ τῶν τριῶν ἐνδιαφερομένων ὑπουργείων εἶνε καὶ δυνατὴ καὶ ἐπιβεβλημένη. Ὅτι διὰ τὴν συντήρησιν τῶν εὐπορούντων δύνανται νὰ ἐπιβαρυνθῶσιν αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν, διὰ τὴν τῶν ἀπόρων οἱ εὐποροῦντες δῆμοι καὶ κοινότητες, ἐξ ὧν οἱ κρατούμενοι κατάγονται. Ὅτι τὸ Κράτος δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ εἰς τὴν συντήρησιν μόνον τῶν ἀπόρων, τῶν ἐξ ἁ-

πόρων επίσης δήμων ἢ κοινοτήτων καταγομένων. Ὅτι διὰ τὴν οἰκοδόμησιν καὶ τὰς ἐγκαταστάσεις εἶνε δυνατόν ν' ἀπασχοληθῶσιν, ὡς ἀλλαχοῦ, ἐν εὐρείᾳ κλίμακι εἰδικὰ ἐκ καταδίκων κτιστῶν καὶ τεχνιτῶν συνεργεῖα. Ὅτι σεβαστὸς ἀριθμὸς κρατουμένων φρενοπαθῶν δύναται ν' ἀποβῇ ἐν τινι μέτρῳ, ὡς ἀλλαχοῦ, παραγωγικός, χρησιμοποιούμενος εἴτε εἰς βοηθητικὰς τοῦ ιδρύματος ὑπηρεσίας εἴτε εἰς ἐργαστήρια κατάλληλα εἴτε εἰς ἀγροτικὰς ἐνασχολήσεις. Ὅτι ἡ ἰδρυσις εἰδικῶν παραρτημάτων μετὰ τῶν ἐπιβαλλομένων εἰδικῶν διαρρυθμίσεων, ὡς ἐν Γαλλίᾳ φερ' εἶπεῖν καὶ Γερμανίᾳ, ὅχι μικρὰς προϋποθέτει πάντοτε δαπάνας. Ὅτι ταῦτα, διὰ μικρὸν προοριζόμενα ἀριθμὸν κρατουμένων, κατ' ἀνάγκην θὰ εἶνε πολλαπλᾶ· πολλαπλαῖ κατ' ἀνάγκην καὶ αἱ ἐγκαταστάσεις. Ὅτι δι' ἕκαστον τούτων ἐπιβάλλεται οὐχὶ ἐκ τοῦ προχείρου ἐξοικονόμησις ἀλλ' εἰδικὸν ἀνώτερον καὶ κατώτερον προσωπικόν· πολλαπλοῦν κατ' ἀνάγκην τοιοῦτον· πολλαπλῆν κατ' ἀνάγκην συνεπαγόμενον δαπάνην. Ἐὰν πάντα ταῦτα ληφθῶσι πρὸ ὀφθαλμῶν ἴσως οἱ ὑπὲρ τῶν παραρτημάτων συνηγοροῦντες οἰκονομικοὶ λόγοι νὰ μὴ ἀποδειχθῶσι μέχρι τέλους καὶ τόσον ἰσχυροί, ὅσον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ πιθανὸν νὰ φαίνονται.

Ἡ ἰδρυσις Δικαστικοῦ Φρενοκομείου μετ' ἀγροτικῆς περιοχῆς οὐχὶ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, ιδρύματος διαθέτοντος 300—500 κλίνας, θὰ ἦτο ἔργον πρωτίστης παρ' ἡμῖν ἀνάγκης. Ἐπιταγὴ τῶν νέων ἐπιστημονικῶν περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν ἀντιλήψων. Ὑπαγόρευσις οὐχὶ μόνον καλῶς ἐννοουμένης φιλανθρωπίας ἀλλὰ καὶ τοῦ πραγματικοῦ συμφέροντος τῆς τε κοινωνίας ἐν γένει καὶ τῆς Πολιτείας ἰδίᾳ.

*
* *

Αὕτη τις ἡ ὅλη περιληπτικὴ, ὅσον τοῦτο δυνατόν, περὶ φρενοπαθῶν ἐγκληματιῶν μελέτη. Ταῦτα καὶ τὰ μέτρα, τὰ ὅποια, πλὴν ἄλλων τινῶν βραδύτερον, θὰ ἦτο πλέον καιρὸς ὅπως ὑπὲρ τούτων θεσπισθῶσιν ἐκ τῶν πρώτων καὶ παρ' ἡμῖν. Καὶ ἡ παρατηρουμένη τελευταῖον ἐν τῷ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης

ὑπουργεῖω καὶ τῇ Γενικῇ Διευθύνσει τῶν φυλακῶν ἐν προκει-
μένῳ πεφωτισμένη καὶ φιλότιμος πρὸς τὰς νέας κατευθύνσεις
προσπάθεια γεννᾷ ζωηρὰν τὴν ἐλπίδα ὅτι καὶ ἡ μελέτη αὕτη
ἴσως δὲν θέλει κριθῇ οὔτε ἄκαιρος οὔτε ἄσκοπος.

Καὶ ἡ μὲν διατύπωσις σχετικῶν διατάξεων, εἴτε ἐν τῷ
ιδιαιτέρῳ περὶ συστάσεως φρενοκομείων νόμῳ εἴτε ἐν τῇ Ποι-
νικῇ Δικονομίᾳ εἴτε καὶ ἐν τῷ Ποινικῷ Νόμῳ, ἐναπόκειται,
ὥς ἔγραφον καὶ ἄλλαχοῦ, εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα
τοῦ Νομοθέτου. Ἡμᾶς τοὺς ἄλλους θὰ ἐνδιαφέρῃ πάντοτε
μόνον ἡ οὐσία.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. Νέα στοιχεία ἐν τῇ αἰτιολογίᾳ καὶ ἐρμηνείᾳ τῶν φρενοπαθειῶν. (Ἱατρικὴ Πρόοδος. Ὀκτώβριος 1901).

2. Χειρουργικὴ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἐπιληψία Bravais-Jackson καὶ τῆς ἐγκεφαλικῆς βλάβης ἐντοπιστικῆ αὐτῆς ἀξία. (Ἱατρ. Πρόοδος, ἀριθ. 21, 22, 23-24, 1902).

3. Ὁρρὸς τοῦ Trünecek ἐν τῇ θεραπείᾳ τῆς ἀρτηριοσκληρώσεως. (Ἱατρ. Πρόοδος, ἀρ. 18, 19-20, 1903).

4. Quelques considérations sur la grande névrose. (Revue Médico-pharmaceutique de Con/ple 1923).

5. Ἡ ὕστερία ἔχει σωματικὰ στίγματα; (Ἱατρικὸς Μηνύτωρ, ἀρ. 1. 1904).

6. Τηλεπάθεια καὶ Καζνεβισμὸς 1906. (Τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελίδων 56).

7. Συμβολὴ ἐν τῇ μελέτῃ τῶν διὰ κυνηγετικῶν ὅπλων τραυμάτων. (Ἀρχεῖα Ἱατρικῆς 1 Αὐγ. 1911).

8. Αἱ ἐπενεχθεῖσαι μεταρρυθμίσεις τῶν περὶ ἀποπλανήσεως εἰς ἀσέλγειαν διατάξεων τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καὶ ἡ στατιστικὴ παρ' ἡμῖν. (Ἐπετηρὶς ὑπουργείου Δικαιοσύνης, τεῦχος Β'. 1911).

9. Παρθενία καὶ βιασμός. 1911 (τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελ. 60).

10. Οἱ ὕστερικοὶ τραυματισμοὶ ἐν Ἑλλάδι. 1911. (Τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελ. 32).

11. Ἐπὶ μιᾷ ἱατροδικαστικῇ περιπτώσεως. Παντελὴς ἔλλειψις πέους. Συγγενὴς ἀτρησία κύστεως. Μελέτη ἐμβρυολογικῇ. (Σύγχρονος Χειρουργικὴ Ἐπιθεώρησις 15 Δεκεμβρίου 1911).

12. Sur les hymens dilatables. (Archives d' Anthropologie criminelle et de Médecine légale. Lyon 15 dec. 1915).

13. Συχνότης τῶν διαφορουμένων παρθένων (Ἱατρικὴ Πρόοδος 1915, σελ. 105. Τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελ. 24).

14. L' albuminurie massive dans le diagnostic des hémorragies méningées (Presse médicale. Paris 30 Sept. 1915).

15. Σημειολογική ἀξία τῆς λευκωματούρας ἐπὶ μηνιγγικῶν αἱμορραγιῶν. (Ἱατρ. πρόοδος 1915, σελ. 166).

16. Μηνιγγικαὶ αἱμορραγίαι ὑποδυόμεναι μορφὴν ἐγκεφαλονωτιαίας μηνιγγίτιδος. (Ἱατρικὴ Πρόοδος 1915, σελ. 274).

17. Περί ψευδοπαραφρόνων καὶ τοῦ σημείου τοῦ Ganser. (Ἱατρικὴ Πρόοδος 1915, σελ. 351).

18. Περί τραυματικῆς νευρώσεως. (Ἱατρ. Πρόοδος, Μαρτ. 1916).

19. Περί ἀναδρομικῆς ἀμνησίας καὶ ἰδίᾳ ταύτης ἐν τῇ ἱατροδικαστικῇ. (Ἱατρικὴ Πρόοδος, Νοέμβριος 1917).

20. Αἱ ἐνδοκράνιοι αἱμορραγίαι ἐν τῇ ἱατροδικαστικῇ. 1918. (Τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελ. 112).

21. Περίπτωσις ὑστερικῶν ἐγκαυμάτων. (Ἱατρ. Πρόοδος 1918, σελ. 166).

22. Πλάναι ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ παρθενικοῦ ὕμενος. (Ἱατρ. Πρόοδος 1919, σελ. 123).

23. Troubles vasomoteurs et trophiques dans l'hystérie. (Paris médical 20 Nov. 1920—Grèce médicale Fevr. 1918).

24. Οἱ φρενοπαθεῖς καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῆς παρ' ἡμῖν ποιν. νομοθεσίας. 1920. (Τεῦχος μέγα 8ον ἐκ σελ. 2.—Ἱατρικὴ Πρόοδος Δεκ. 1920).

25. Φαινόμενα νοομαντίας γνήσια καὶ νόθα. 1921. (Ἐκδοσις Ἐλευθερουδάκη ἐκ σελ. 72).

26. Ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν τραυματικῶν ἀμνησιῶν (Ἱατρ. Πρόοδος. Νοεμβρ. Δεκεμβρ. 1922).

27. Αἱ φρενοπάθειαι καὶ τὸ ἔγκλημα. (Πανηγ. τεῦχος Ἱατρ. Προόδου. 1922, σελ. 69—86).

28. Στοιχεῖά τινα ἐν τῇ μελέτῃ τῆς βαρείας ἐν Ἑλλάδι ἐγκληματικότητος. (Ἱατρ. Πρόοδος. Μάϊος 1923).

